СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 7.33, 16.16, 8.43;
Віцебск — 7.28, 16.01, 8.33;
Магілёў — 7.22, 16.05, 8.43;
Гомель — 7.15, 16.00, 8.51;
Гродна — 7.49, 16.30, 8.41;
Брэст — 7.42, 16.38, 8.56.
МЕСЯЦ:
Поўня 10 лістапада.
ІМЯНІНЫ
Стаха, Спірыдона, Нікадзіма, Маўры.

ЗВЯЗДА

13 лістапада 1992 г. пятніца, № 229 (22007)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

РОЗГАЛАС

ЦЭНЫ: СЕНСАЦЫЯЙ ПАКУЛЬ ШТО НЕ ПАХНЕ

Лепшая навіна сёння — поўная адсутнасць навін. Пасля падаражання тарыфаў на міжгародні транспарт у рэспубліцы ўстанавілася адноснае зацішша з цэнамі на іншыя паслугі, тавары. Чатыры дні бягучага тыдня кошт прамысловай і харчовай прадукцыі пакуль што трымаецца ў ранейшых межах. І тым не менш самыя празорлівыя працягваюць нашпігоўваць менш інфармаваных грамадзян «дакладнымі» звесткамі аб 30-працэнтным і нават 100-працэнтным падаражанні. Некаторыя шукаюць праўду ў нашай газеце. Так, учора ў рэдакцыю «Звязды» пазваніў спадар Чумакоў (дарэчы, які, паводле яго слоў, працуе на аўтазапраўцы) і паведаміў, што з 15 лістапада зноў падымаецца цана на бензін. «Вы, галоўнае, надавіце на каго трэба і раскажыце людзям», — у канцы размовы па тэлефоне параіў «праўдалюбец».

Мы вырашылі даведацца ў Дзяржканафтапрадукце, як абстаяць справы з цэнамі на бензін.

— Да канца года цэны на бензін зафіксаваны, — гаворыць намеснік начальніка планава-эканамічнага аддзела Людміла Радкевіч. — Я дзіўлюся ўпартасці размоў вакол новага падаражання, але да 1993 года кошт паліва не зменіцца. У новым жа годзе жыццё пакажа, якім быць цэнам.

Пасля чарговага падваення цэн на міжгароднія паездкі людзі ў большасці перасталі карыстацца паслугамі «Пасажыраўтатранса» і пачалі штурмаваць чыгуначныя вакзалы. Яно і зразумела: цэны тут у некалькі разоў меншыя, і, калі ёсць магчымасць выбіраць паміж поездам і аўтобусам, аддаюць перавагу першаму. Праўда, выклікае здзіўленне, што пасля цэлай эпапеі падаражанняў у чыгуначнікаў цэны «трымаюцца». Чытачоў гэта таксама надзвычай інтрыгуе.

— Канкрэтна нічога сказаць не магу, — адказвае на пытанне начальнік аддзела вакзалаў Упраўлення Беларускай чыгункі Уладзімір Столяр. — У колькі разоў узрасце кошт білетаў, з якога дня — невядома. У кулуарах, зразумела, размовы аб падаражанні ідуць, і яно будзе. На нас, чыгуначнікаў, пачалі ўжо даваць нават транспартнікі: хочуць, каб цэны падымалі. Толькі ў лістападзе, думаю, нічога не зменіцца. Цэны падымуцца ў снежні.

Чакаць змяненняў у снежні не выпадае, — адказалі ў аддзеле рэгулявання цэн у сацыяльнай сферы Дэпартамента цэн. Наконт бытавых, камунальных паслуг для насельніцтва пакуль што нічога новага няма. Адзінае, што ўсім ужо вядома: з 15 лістапада утрая надымуцца цэны на праезд у гарадскім транспарце.

Шчыра кажучы, усякая адсутнасць навін наконт падаражання прадуктаў харчавання прымушае задумацца — ці такое ўжо яно і страшнае, як малююць. Аднак прывычка кіраўніцтва «прыемна» здзіўляць сюрпрызамі пакідае месца для сумнай фантазіі.

Ігар ШЧУЧЭНКА.

РУКА КДБ БЕЛАРУСІ Ў КЫРГЫЗСТАНЕ

Днямі ў Камітэт дзяржаўнай бяспекі Беларусі з Кыргызстана паступіла пісьмо са словамі глыбокай удзячнасці супрацоўнікам і кіраўнікам камітэта за аказаную народу гэтай рэспублікі бескарыслівую братэрскую дапамогу ў справе ліквідацыі вынікаў стыхійных бедстваў.

У пісьме таксама выказана ўпэўненасць, што сяброўскія сувязі Беларусі і Кыргызстана, узаемадзеянне іх органаў бяспекі будуць служыць на карысць народаў абедзвюх дзяржаў.

Падставай жа для такога прыемнага паслання паслужылі сабраныя супрацоўнікамі КДБ Беларусі з асабістых грашовых сродкаў 100 тысяч рублёў для дапамогі пацярпеўшай ад землетрасення рэспубліцы.

Падраздзяленне грамадскіх сувязей КДБ.

НА ПАХАВАННЕ А. ДУБЧАКА

Сёння раніцай Старшыня Вярхоўнага Савета РБ Станіслаў Шушкевіч вылецеў у Прагу. Ён запрошаны туды разам з кіраўнікамі іншых дзяржаў чэха-славацкім урадам на пахаванне Аляксандра ДУБЧАКА, якое адбудзецца ў Празе 14 лістапада ў 11.00 гадзін.

Ул. інф.

МІЖНАРОДНЫ ДУДАРСКІ ФЭСТ

13—15 лістапада ў Доме літаратара адбудзецца «Балтыцкі дударскі фэст», арганізаваны цэнтрам этнакасмалогіі «Крыўя», «Выбранецкімі шыхтамі» і фірмай «Ваўкалака». У свяце прымаюць удзел дудары з Эстоніі, Латвіі, Літвы, Шатландыі, Беларусі; гурты: дзіцячы—«Госціца» (Мінск), «Аўра» (Рыга), «Але-аа» (Вільяндзі, Эстонія). Арганізатары абяцаюць дарослым навуку народных танцаў, а дзецям — цікавыя гульні, забавы. Пачатак а 18 гадзіне (у нядзелю —17.00).

Вячаслаў КЕБІЧ: «САМАЕ ГАЛОЎНАЕ СЁННЯ — АДНОСІНЫ З РАСІЯЙ»

Чарговая сустрэча Старшыні Савета Міністраў рэспублікі з журналістамі не мела дакладна акрэсленай тэмы. Размова ішла аб самым надзённым, пытанні задаваліся розныя і часам нечаканыя, але на ўсе іх В. Кебіч імкнуўся даць шчырыя адказы.

Важнейшым прыярытэтам эканамічнай палітыкі рэспублікі ён назваў неабходнасць захавання добрых адносін з Расіяй.

— І што б мне ні казалі, як бы мяне ні спрабавалі заблытаць, абвінаваціць у тым, што выступаю супраць дзяржаўнасці Беларусі, я яшчэ раз хачу паўтарыць: з Расіяй нам нельга псаваць адносін.

Гэту палітычную заяву В. Кебіч падмацаваў вельмі пераканаўчым сёння прыкладам. Расія прадае нам нафту па цане, якая складае толькі 60 працэнтаў ад сусветнай. Зразумела, мы вольныя набываць яе ў Арабскіх Эміратах, Кувейце, іншых багатых нафтай краінах, але тут ужо давялося б плаціць спаўна і выключна канверсуемай валютай, а не «драўлянымі». А за іх мы ў Расіі набываем і шмат іншай сыравіны, газ, чорныя і каляровыя металы, золата, якое ў

(Заканчэнне на 3-й стар.).

НА ЗДЫМКУ: у час сустрэчы В. Ф. Кебіча з журналістамі. Фота Мікалая АМЕЛЬЧАНКІ.

СТАРШЫНЯ КДБ ЭДУАРД ШЫРКОЎСКІ: «Мы не хварэем на шпіёнаманію, але...»

11 лістапада на сесіі Вярхоўнага Савета Беларусі выступіў старшыня КДБ Эдуард Шыркоўскі. Пасяджэнне, на якім слухалася справаздача Шыркоўскага аб дзейнасці КДБ, было закрытым. Аднак адразу пасля свайго даклада старшыня КДБ даў прэс-канферэнцыю для журналістаў.

Шыркоўскі, нягледзячы на стомленасць пасля дэпутацкага «допыту» на трыбуне сесіі, быў ветлівы, добразычлівы і, я сказаў бы, нават артыстычны. Ён настолькі віртуозна абыходзіў вострыя вуглы, так красамоўна адказваў на пытанні журналістаў, што падумалася: «Гэта сапраўдны прафесіянал!»

АДКРЫЎШЫ прэс-канферэнцыю, старшыня КДБ некалькі слоў сказаў аб асноўных палажэннях свайго даклада Вярхоўнаму Савету. У прыватнасці, гаворачы аб рабоце контрразведкі, Шыркоўскі заявіў: «Мы не хварэем на шпіёнаманію, але адчуваем, што спецслужбы замежных дзяржаў вядуць адпаведную работу. Мы маем канкрэтныя матэрыялы, даныя, і не выключана, што ў бліжэйшы час нашым урадам будуць заяўлены дэмаршы прадстаўнікам некаторых краін...» Хвалююць КДБ і пэўныя палітычныя працэсы ля заходніх граніц дзяржавы, дзе некаторыя рэлігійныя колы спрабуюць пераканаць людзей у іх прыналежнасці да польскай нацыянальнасці. Пакрысе пачынае вырысоўвацца пытанне і ў нашых паўднёва-заходніх раёнах, дзе асобныя ўкраінскія арганізацыі ставяць пад сумненне непарушнасць беларускіх граніц. Шмат гаварыў старшыня аб карупцыі (пра гэта больш падрабязна будзе ніжэй, у адказах на пытанні), і жорсткім папярэджаннем прагучалі такія яго словы: «Карупцыя раз'ядае саму нашу дзяржаўнасць...»

Асобна Эдуард Іванавіч спыніўся на інтрыгуючым увесь свет пытанні аб справе забойцы прэзідэнта ЗША Джона Кенэдзі Лі Харві Освальда, які, як вядома, некалькі гадоў жыў у Мінску. Шыркоўскі абверг чуткі аб тым што ён, нібыта, даў некаму магчымасць азнаёміцца з гэтым архівам, аднак заявіў, што «быў бы зацікаўлены паказаць, напрыклад, дакумент, які пісаўся старшынёй беларускага камітэта ў Маскву і які даказвае, што КДБ з Освальдам не мела аніякіх кантактаў. Але сакрэтныя матэрыялы аб тым, як вялася работа, мы пакуль што паказваць не будзем...» Сапраўды, ЦРУ і ФБР да гэтага часу не раскрылі сваіх дакументаў па Освальду, і, як сказаў Шыркоўскі, — «чаго ж вы ад мяне патрабуеце?» Ён прапанаваў потым своеасаблівы (хоць, на маю думку і малярэальны — **В. Ц.**) абмен: абмяняцца з амерыканскімі спецслужбамі архівамі па «справе Освальда».

А затым было шмат пытанняў журналістаў, найбольш цікавыя з якіх мы прапануем увазе чытачоў.

— За некалькі дзён да вашага даклада ў сродках масавай інфармацыі Беларусі была распаўсюджана ананімная інфармацыя, у якой гаварылася, што пэўныя сілы Захаду зацікаўлены ў нестабільнасці ў Беларусі, што выражаецца ў дапамозе апазіцыйным партыям і рухам. Ці з'яўляецца, па-вашаму, дапамога апазіцыйным партыям фактарам нестабільнасці?

— Такое пытанне задавалі і дэпутаты. Я адказаў, што, па-першае, усё робіцца ў рамках канстытуцыйнага права, а па-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

АДЗІН, АЛЕ АКТЫЎНЫ

ТАЛАЧЫН. (**Т. Махтадуй**). Нарэшце ў раёне аб'яўлена перарэгістрацыя былых членаў КПСС. Такая замаруджанасць, відаць, не даспадобы тым, хто зацікаўлены ў хутчэйшым аднаўленні абласной партарганізацыі. Ды і не характэрна пасіўнасць для тутэйшых партыйных дзеячаў. Яшчэ летась, пасля падаўлення путчу, у раёне доўгі час кіпелі страсці наконт здачы райкомам сваіх паўнамоцтваў. А сёння, як ні дзіўна, ад імя аргкамітэта па стварэнню ПКБ дзейнічае толькі 70-гадовы М. Хадасевіч, які сваё жыццё прысвяціў апаратнай рабоце. У строгай тайне захоўваюцца імёны яго памочнікаў, а магчыма, іх і наогул няма.

Усе разам — супраць карупцыі

Карупцыя пранізала наша грамадства знізу даверху. Так несуцяшальны вывад зрабілі народныя дэпутаты, абмяркоўваючы справаздачу выконваючага абавязкі Генеральнага пракурора рэспублікі Уладзіміра Кандрацьева аб барацьбе з арганізаванай злачыннасцю. Большасць выкрытых у злоўжываннях прадстаўнікоў улады і кіраўнікоў прадпрыемстваў у горшым выпадку былі звольнены з работы і аштрафаваны на смехатворную суму. Прамоўцы падкрэслівалі: неабходна ў тэрміновым парадку прыняць Закон аб пракуратуры, які з'яўляецца адным з важнейшых у сістэме прававой рэформы дзяржавы.

Старшыня Пастаяннай камісіі па пытаннях нацыянальнай бяспекі, абароны і барацьбы са злачыннасцю Мечыслаў Грыб прывёў трывожныя лічбы росту злачыннасці ў рэспубліцы. Ён указаў на тое, што разнабой у дзеяннях праваахоўных органаў — Пракуратуры, МУС і КДБ — ні да чаго добрага прывесці не можа і выказаўся за стварэнне спецыяльнага каардынацыйнага камітэта, які змог бы аб'яднаць гэтыя органы ў барацьбе са злачыннасцю.

Мечыслаў Грыб сказаў таксама, што неабходна ў бліжэйшы час распрацаваць дзяржаўную праграму барацьбы са злачыннасцю.

Нялёгка прыйшлося пасля такіх вострых выступленняў Уладзіміру Кандрацьеву, якому было прадастаўлена заключнае слова. Асноўны ўпор у сваім выступленні ён зрабіў на цяжкім становішчы пракуратуры, якая пры нізкай зарплаце і недахваце кадраў не можа цяпер эфектыўна працаваць.

У прынятай Вярхоўным Саветам пастанове намечаны комплекс мер па ўмацаванню барацьбы з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй.

На ранішнім пасяджэнні 11 лістапада народныя дэпутаты пачалі разгляд законапраекта «Аб аператыўна-вышуковай дзейнасці». Яго прадставіў намеснік старшыні Камісіі па пытаннях нацыянальнай бяспекі, абароны і барацьбы са злачыннасцю Юрый Папоў. Да пачатку вялікага перапынку парламентарыям удалося разгледзець 12 артыкулаў.

Абмеркаванне гэтага дакумента працягвалася на вячэрнім пасяджэнні.

Прыватызацыя прыпынена

Праслухоўванне тэлефонных і іншых перагавораў, слухавы кантроль, зняцце інфармацыі з тэхнічных каналаў сувязі, назіранне, апытанне грамадзян — вось далёка не поўны пералік аператыўна-пошукавых мерапрыемстваў, якія з гэтага часу сталі прававой нормай і рэгулююцца законам. Прыняты 12 лістапада Вярхоўным Саветам Закон «Аб аператыўна-пошукавай рабоце» агаворвае гарантыі выканання правоў і свабод грамадзян і падставы для правядзення аператыўна-пошукавых мерапрыемстваў.

Праваахоўная тэма была прадоўжана пры абмеркаванні пастановы Вярхоўнага Савета «Аб справаздачы выконваючага абавязкі Генеральнага праку-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

«Камароўка»: цэны невысокія. Але рыначныя

Камароўскі рынак ужо даўно стаў барометрам нашай эканомікі. А яго гандляры і фарцоўшчыкі — шаманамі, народнымі «лекарамі» і пракамі.

Калі на «Камароўцы» чаго не стала, значыць, праз 2—3 дні будзе павышэнне цэн у дзяржаўных і камерцыйных магазінах, ці чаго-небудзь зусім не стане.

Цяпер кілаграм бананаў каштуе 250—270 рублёў. Ды навошта гэтыя бананы,— крывяцца многія. Зараз восень, а ў іх, мабыць, ніякіх вітамінаў няма. Вось лімоны—іншая справа. Праўда, каля гары з цытрусавымі можа перахапіць дыханне — 70 рублёў адна штука. Калі патаргавацца, то і на 50-ці можна сысціся.

Больш за ўсё народу круціцца каля курагі. Асабліва мужчыны. Паводле народнай медыцыны, сушаныя персікі нібыта надаюць небывалую моц. Таму і 250 рублёў не шкада выкласці за кіло курагі. Наогул фруктаў на базары не вельмі многа.

Калі прыглядзецца, то цэны рыначныя адносна невысокія.

Мяса з салам падышло да рубяжу 300 рублёў. З вопраткі найбольш уражваюць цэны на скураныя курткі. Ажно 42 тысячы. Амаль у два разы даражэйшыя шубы з натуральнага футра — 70—78 тысяч. Блякла на такім фоне выглядаюць саматробныя «Аляскі» — 5.200 — 5.500 «драўляных». Кітайскія пухавікі «цягнуць» крыху больш — за 12 тысяч.

Што здзіўляе, дык гэта абсалютная адсутнасць гарэлкі. Нават з-пад крыса ніхто не таргаваў. Туга, відаць, цяпер з белай. А вось айчыннай «Астрай» гандаль з-пад прылаўка ідзе поўным ходам. Усяго па 30 рублёў. Хоць на імпартныя цыгарэты цэны даволі ўнушальныя: «Мальбара» — 250 рублёў, «Пэл Мэл» — 220 рублёў.

Падаражала чырвоная ікра. Зараз бляшаначкі ў 140 грамаў ідуць па 45 «зайчыкаў». Рыжскі бальзам, якім можна было палячыць душу, крыху не дацягвае да 900—1.000 рублёў, італьянскі «Амарэта» — 1.350 рублёў.

На выхадзе з «Камароўкі», як звычайна, унушальных памераў хлопцы ў скураных куртках з шыльдачкай «куплю долары і ДМ». Некаторыя купляюць. Курс ужо даўно пераваліў за 400 рублёў за адзін зялёны. Але попыт на СКВ не спадае. Значыць, заўтрашні дзень абяцае быць яшчэ больш жорсткім. Але на рынку пра гэта не хочацца думаць. Тут сваё жыццё і свае законы. Тут хочацца думаць пра лепшае.

Уладзімір ЗДАНОВІЧ.

РЭХА ПУБЛІКАЦЫІ

Фірма «Энка» гатова выправіць дэфекты

Чытачы «Звязды» ў курсе ўсіх перыпетый, якія адбыліся на працягу тыдня пасля выхаду ў свет нашага артыкула «Цукеркі з пеніцылінавай начынкай», у якім расказвалася аб дэфектах у дамах, пабудаваных турэцкай фірмай «Энка». Прыемна канстатаваць, што гэта публікацыя выклікала рэзананс не толькі ў рэспубліцы, але і за яе межамі. У Мінск прыбыў з Турцыі віцэ-прэзідэнт фірмы, а Савет Міністраў РБ стварыў рабочую камісію, якой даручана абследаваць жылыя дамы ў Барысаве і тыя, што будуюцца ў Слоніме, выявіць прычыны ўзнікнення дэфектаў, вызначыць канкрэтныя меры і тэрміны ліквідацыі. Па просьбе жыльцоў газета «Звязда», народныя дэпутаты Рэспублікі Беларусь В. Кучынскі і А. Лябедзька ў далейшым будуць прадстаўляць іх інтарэсы.

Камісію Савета Міністраў узначаліў першы намеснік старшыні Дзяржбуда рэспублікі І. Пяровіч. У яе састаў увайшлі намеснік начальніка Галоўэкспертызы пры Дзяржбудзе Н. Ястрэмскі, намеснік начальніка ўпраўлення Дзяржбуднагляду Дзяржбуда Н. Прымакоў, дацэнт кафедры ацяплення, вентыляцыі і кандыцыяніравання паветра БДПА А. Юркоў, загадчык аддзела абследавання і разліку будаўнічых канструкцый ПКТБ Дзяржбуда В. Залога, галоўны сантэхнік АП «Белпраект» В. Казлоў, загадчык аддзела гігіены, планіроўкі і забудовы населеных месцаў Рэспубліканскага цэнтра гігіены і эпідэміялогіі А. Несцераў, начальнік УКСА Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь М. Гурыновіч.

Паводле даных, якія ў нас маюцца, прыступілі да работы і эксперты з турэцкага боку, а фірма «Энка» гатова ў кароткія тэрміны ліквідаваць недахопы. Ведаючы, што публікацыі ў «Звяздзе» выклікалі неадназначную рэакцыю ў замежных візаві, мы афіцыяльна заяўляем, што не ставім сваёй мэтай дыскрэдытацыю фірмы «Энка». Намі рухае выключна клопат аб здароўі і дабрабыце грамадзян Рэспублікі Беларусь, нашых чытачоў.

Падрабязна аб рабоце экспертаў вы можаце прачытаць у бліжэйшых нумарах нашай газеты.

Аляксандр ТАМКОВІЧ.

РАДЫЁФАКТ

12 лістапада ў Мінску адкрылася двухдзённая міжнародная канферэнцыя «Прыватызацыя і інвестыцыі ў Рэспубліцы Беларусь. Вопыт і праблемы».

Праводзяць яе Камісія па кіраванню дзяржмаёмасцю Савета Міністраў рэспублікі і нямецкая фірма «Уберой».

***

У Беларусі з прыватным візітам знаходзіцца амерыканскі касманаўт, прэзідэнт карпарацыі «Ансер» Джон Фабіян. Ён быў прыняты ў Савеце Міністраў Беларусі, наведаў Інстытут фізікі Акадэміі навук і навукова-прамысловае аб'яднанне «Цэнтр». Абмяркоўваюцца магчымасці супрацоўніцтва ў галіне касмічных даследаванняў і тэхналогій.

***

Адбыўся ўстаноўчы сход хрысціянскай злучнасці «Курапаты».

Духоўная і міласэрная дапамога хворым, нямоглым, нядужым, адзінокім; догляд за месцамі памяці, высвятленне абставін трагічных падзей на месцах масавых забойстваў бязвінных ахвяр — гэтыя і іншыя задачы ўзяла за аснову свайго статута хрысціянская злучнасць «Курапаты».

Нягледзячы на назву «хрысціянская злучнасць», арганізацыя аб'ядноўвае прыхільнікаў розных канфесій і веравызнанняў, у тым ліку у ёй прымаюць удзел людзі, якія падтрымліваюць галоўныя запаведзі чалавечага сумлення, але не прылучаюць сябе ні да якой веры.

ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

ВАША ЗДАРОЎЕ

Прыгожыя плечы

Пазбавіцца ад непрыгожага тлушчавага «валіка» і «падправіць» лінію плячэй можна з дапамогай самамасажу і спецыяльных практыкаванняў.

Самамасаж робіцца штодзённа пасля душу. Спачатку змажце шыю невялікай колькасцю крэму, а потым пачынайце размінаць шыйныя мышцы пальцамі абедзвюх рук, паслядоўна перамяшчаючы іх ад шыі да плячэй. Пасля масажу шыю і плечы абавязкова разатрыце ручніком, намочаным халоднай вадой з дабаўленнем воцату (1 сталовая лыжка на 1 л вады).

Калі адкладанні тлушчу значныя, дык рабіце такія практыкаванні:

1. Седзячы на крэсле, вазьміце ролікавы масажор ці качалку ў абедзве рукі і «раскатвайце» частку шыі на працягу 2-3 хвілін.

2. Станьце прама. Не мяняючы становішча верхняй часткі тулава, як мага далей адкіньце галаву назад. Вярніцеся ў зыходнае становішча (8 разоў).

Тым, хто працуе ў нахіленай позе, для захавання прыгожай лініі плячэй рэкамендуюцца такія практыкаванні:

1. Станьце прама, ногі разам, рукі апусціце ўздоўж тулава. Праз бакі ўзніміце рукі на ўзровень плячэй і рэзка адвядзіце іх назад, паўтарыўшы гэты рух тройчы. Потым вярніцеся ў з.с. (5 разоў).

2. Станьце прама, ногі на шырыні плячэй. Узнімаючы

689

рукі ўгору, адхіліце тулава назад. Зрабіце так тройчы, з кожным разам павялічваючы адхіленне. Апусціце рукі, вярніцеся ў з. с. (5 разоў).

3. Станьце прама, ногі разам. Левую руку завядзіце за спіну, дакранаючыся тыльным бокам да лапаткі, а правую — за галаву. Пастарайцеся счапіць пальцы левай і правай рук. У такой позе адвядзіце плечы назад, не расчапляючы рук, зрабіце глыбокі ўдых. Затрымайце дыханне. У час выдыху расслабце мышцы, расчапіце пальцы і вярніцеся ў з. с. Гэтае практыкаванне асабліва рэкамендуецца жанчынам, якія сутуляцца.

Вось яшчэ два карысныя практыкаванні:

1. Станьце прама, ногі разам. Зрабіце глыбокі ўдых і рукамі зрабіце кругавыя рухі спачатку назад, потым наперад (5 разоў).

2. Станьце прама, ногі разам. Рэзка развядзіце рукі ў бакі да ўзроўню плячэй далонямі ўніз. Моцна сцісніце кулакі і павярніце іх назад. Апусціце рукі і вярніцеся ў з. с. (10 разоў).

СОК ЗЯЛЁНАГА ПЕРЦУ

У ім змяшчаецца крэмній, які неабходны для пазногцяў і валасоў. У сумесі з маркоўным сокам ён дае выдатныя вынікі.

Людзі, якія пакутуюць кішэчнымі захворваннямі, атрымлівалі вялікую палёгку пры выкарыстанні 500 грамаў гэтага соку ў сумесі з такой жа колькасцю маркоўнага і шпінатнага соку штодзённа.

САРДЭЧНІК

Сардэчнік — расліна-ўніверсал. Але часцей за ўсё яго выкарыстоўваюць як сардэчны сродак, а таксама ад кашлю. Ён добра дзейнічае пры нервовых узрушэннях, спудзе, гіпертаніі, імпатэнцыі, паляпшае сон і агульнае самаадчуванне.

У хатніх умовах настой з сардэчніку гатуюць так. Чатыры сталовыя лыжкі травы заліце шклянкай кіпеню, закрыйце накрыўкай і на працягу пятнаццаці хвілін награвайце на вадзяной лазні. Затым астудзіце і працадзіце. Прымаць трэба па адной трэці шклянкі двойчы на дзень за паўгадзіны да яды. Улічыце: настой можна захоўваць у халодным месцы не больш чым двое сутак.

СОК РЭПЫ

Столькі кальцыю няма ні ў адной агародніне. Таму гэты сок — найлепшая яда для людзей, якія пакутуюць ад размякчэння касцей і зубоў. Змяшаўшы сок лісцяў рэпы з маркоўным сокам і сокам дзьмухаўцу, вы

690

атрымаеце адно з самых эфектыўных сродкаў для ўмацавання зубоў і касцявых тканак. Высокі працэнт утрымання магнію ў дзьмухаўцы ў спалучэнні з кальцыем, які ўтрымліваецца ў лісцях рэпы, і мікраэлементамі маркоўнага соку надае касцям трываласць і цвёрдасць.

Хоць і непрыемна, але...

Адкладанне соляў у суставах і пазваночніку — даволі распаўсюджаная хвароба, якая прыносіць шмат пакут. Ёсць старажытна-кітайскі спосаб, як выгнаць солі з арганізма.

Кітайскія лекары раілі ўзяць 3 шклянкі любога алею. Перад лячэннем замест вячэры выпіць толькі гарбату, каб страўнік быў чысты. А потым, пачынаючы з наступнай раніцы, тры дні піць алей. Можна 1 раз у дзень ці болей, так, як прымаеце ежу. Але раніцай піць абавязкова.

На працягу трох дзён нічога не есці, а піць, калі хочацца, толькі сырую ваду па 100—200 г і толькі пасля прыёму алею. На чацвёрты дзень з раніцы выпіце гарбату, а з абеду можна есці, як звычайна.

Старажытныя лекары папярэджвалі, што на трэці дзень прыёму алею, а можа і ў наступныя 2—3 дні вас крыху «паломіць» магчымая апатыя. Але пацярпіце. Тыя, хто спрабаваў гэты рэцэпт, вынікам задаволены. Працэдура не вельмі прыемная, затое вынік цудоўны.

САНІТАРЫЯ І ГІГІЕНА

Чысцім зубы

Такая прывычная і звычайная штодзённая «працэдура», як чыстка зубоў, тым не менш выклікае нямала самых разнастайных пытанняў, удакладненняў. Чаму, напрыклад, рэкамендуецца чысціць зубы да снедання, а не пасля яго? Ці абавязкова трэба чысціць іх перад снеданнем, калі робіш гэта перад сном? Ці гінуць мікробы, калі зубную шчотку пасля прымянення старанна вымыеш з мылам? Ці не шкодна для зубной эмалі чысціць зубы двойчы на дзень па пяць мінут? Якое шчаціннe для зубной шчоткі лічыцца лепшым?

Вось што раяць спецыялісты сангігіены.

Зубы абавязкова трэба чысціць раніцай да снедання, каб зняць з іх мяккі налёт. Бо ён — скопішча мікробаў. Поўнасцю зняць такі налёт зубной шчоткай,

691

аднак, практычна немагчыма. І вось чаму. Поласць рота — вельмі спрыяльнае асяроддзе для развіцця мікробаў. Бо тут і цёмна, і вільготна, і цёпла. Таму, каб абараніць зубы ад мікробнай інфекцыі, трэба іх старанна чысціць вечарам перад сном і раніцай перад ядой жорсткай зубной шчоткай. Паласканне і мяккая шчотка зубны налёт не здымуць.

Адразу ж пасля яды трэба прапаласкаць рот. Бо нават праз дзесятак мінут пасля яды гэта рабіць ужо бессэнсоўна — мікробы паспеюць ужоператварыць рэшткі ежы ў мяккі налёт, які здымае толькі зубная шчотка. Эмаль жа яна не пашкоджвае.

Прычым, з якога матэрыялу зроблена галоўка зубной шчоткі — не мае істотнага значэння — з капрону ці з натуральнага шчаціння. Важна, каб яна была жорсткай або хоць бы паўжорсткай. Але не мяккай! Правільна выбраная шчотка ўсё ж ачышчае зубы ад мяккага налёту толькі на 70—90 працэнтаў.

Даўжыня галоўкі шчоткі павінна быць не больш 2 сантыметраў (інакш ёю будзе нязручна карыстацца), а ручка павінна быць крыху выгнутай. Калі шчотка выбрана няўдала, то не дапамогуць ніякія зубныя пасты.

На жаль, далёка не ўсе выпускаемыя прамысловасцю зубныя шчоткі адпавядаюць сучасным патрабаванням. З аднаго боку, стандарт не поўнасцю ўлічвае неабходныя медыцынскія і тэхналагічныя патрабаванні. А з другога, шчоткі часта выпускаюць не знаёмыя нават з гэтым недасканалым стандартам прадпрыемствы, якія гоняцца за знешнім эфектам, за мудрагелістым афармленнем, не задумваючыся аб сапраўдным прызначэнні зубной шчоткі.

Пасля чысткі зубоў шчотку тут жа трэба старанна вымыць. Але сутнасць не ў мыцці мылам, а ў тым, што шчотку трэба хутчэй высушыць. Бо ў вільготным асяроддзі мікробы працягваюць сваю жыццядзейнасць.

692

БЕЛАРУШЧЫНА

ХАЛОДНЫМ ВОСЕНЬСКІМ РАНКАМ МЫ ПРЫЕХАЛІ Ў ЧЫСТАЕ ПОЛЕ ПАД ЗАСЛАЎЕМ...

Рэпартаж з грамадскай прэзентацыі прыватнага гісторыка-культурнага комплексу «Гарыслава»

ХАЛОДНЫМ кастрычніцкім ранкам аўтобус з Мінска спыніўся на шашы пад Заслаўем. З паўсотні пасажыраў — вядомых беларускіх мастакоў, літаратараў, спевакоў рашуча накіравалася праз поле да ледзь бачнага арыенціра — крыжа, які ўзняўся на месцы, дзе будзе пабудавана капліца ў гонар усіх беларускіх святых. Ды і не толькі капліца, дарэчы, а цэлы комплекс пабудоў, «казачны гарадок», як сказаў галоўны архітэктар Заслаўя А. Суркоў.

Месца, прымусці, выбрана някепскае, хаця і не ў гістарычнай зоне — на ўзвышшы, адкуль усё Заслаўе відаць як на далоні. Балюча глядзець на бязладны архітэктурны абрыс горада, які доўгія гады забудоўваўся бессістэмна і безгустоўна. Адна толькі вежа Спаса-Праабражэнскай царквы, бачная здалёку, нагадвае пра тое, што зямля гэта мае багатую гісторыю.

Так ужо сталася, што старажытнае Заслаўе зрабілася неафіцыйным цэнтрам адраджэння нацыянальнай культуры. У заштатным правінцыяльным мястэчку, якім было Заслаўе яшчэ нядаўна, асталявалася выпускніца Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута Таццяна Гаранская. Як мастацтвазнаўца пачала яна сваю працоўную біяграфію не ў самы спрыяльны для творчасці час — у канцы 70-х гадоў.

«Заслаўская князёўна»— як ласкава празвалі Гаранскую сябры, між тым, аказалася асобай дзейнай, грамадска актыўнай, нераўнадушнай, вакол яе стаў ствараецца асаблівы духоўны мікраклімат. Акрамя навукова-даследчай работы, якую Таццяна праводзіла як спецыяліст Заслаўскага музея, яна ўзялася за арганізацыю мясцовага фальклорнага гурта, у якім спявала і сама, стала адраджаць разам з супрацоўнікамі і актывістамі музея ў сваім Заслаўі занядбаныя народныя святы — Купалле, Каляды, Гуканне вясны, на якія палюбілі збірацца тутэйшыя жыхары і творчая інтэлігенцыя з Мінска.

Памятаюцца тыя першыя святы Купалля, калі ўслед за моладдзю, якая адпраўлялася палаць вогнішча і спяваць песні пад старажытным валам Заслаўскай царквы, накіроўваўся нарад міліцыі. За «нацыяналістамі», «падбухторшчыкамі», якія «муцілі ваду» ў балоце духоўнага жыцця горада, пільна сачылі, праглядалі, каб яны не надта тут разгуляліся.

А між тым, як казаў нядаўні лідэр былога Саюза, «працэс пайшоў». Забароненыя святы і абрады неўзабаве сталі папулярызавацца ўжо на дзяржаўным узроўні, Спаса-Праабражэнская царква, у якой размяшчаўся тады музей, была аддадзена вернікам. Хаця і добрыя адбыліся перамены, але Заслаўе ў выніку гэтых перамен пазбавілася свайго адзінага музея.

Спадзявацца, што ў цяжкай эканамічнай сітуацыі дзяржава зможа хутка вырашыць гэта пытанне, было нерэальна. І ў галаве «заслаўскай князёўны» стала выспяваць новая ідэя, да ажыццяўлення якой падключыўся і муж — мастак Віктар Маркавец. Яны рызыкнулі паспрабаваць свае сілы ў новай галіне дзейнасці. І сталі заснавальнікамі творчага шматпрофільнага малога прадпрыемства «Гарыслава», уся дзейнасць якога была накіравана на стварэнне ў горадзе першага на Беларусі прыватнага гісторыка-культурнага комплексу. Ідэю стварэння такога комплексу ў старажытным беларускім горадзе, на шчасце, падтрымалі і мясцовыя ўлады Заслаўя, і Фонд культуры. І тым не менш, вы, канешне, можаце ўявіць, якія каласальныя намаганні давялося прыкласці заснавальнікам «Гарыславы», каб знайсці спонсараў, выканаўцаў праектаў, будаўнічую фірму, якая хутка, танна і якасна змагла б узвесці некалькі будынкаў, добра ўпарадкаваць мясцовасць.

Што ж будзе ўяўляць сабой гэты комплекс?

— У яго састаў увойдуць каплічка, музей гісторыі Заслаўя, мастацкая галерэя. Дом рамёстваў і гатэль, — расказвае Віктар Маркавец.— Я сплю і бачу, якім павінна быць наша дзецішча. Асноўны вузел — музей, у якім можна будзе ўбачыць унікальныя матэрыялы, звязаныя з гісторыяй Заслаўя. Карцінная галерэя будзе зарыентавана на беларускае мастацтва, хаця выстаўляцца тут змогуць і замежныя аўтары. Мяркуем наладжваць персанальныя і групавыя выстаўкі жывапісцаў, графікаў, скульптараў, прыкладнікаў. Ім будзе аказвацца дапамога ў выданні каталогаў. Можна будзе арганізоўваць пленэры і іншыя цікавыя, неардынарныя мерапрыемствы на карысць развіцця нацыянальнага мастацтва.

У Доме рамёстваў будуць працаваць народныя майстры, а іх вырабы з гліны, дрэва, металу, саломкі можна будзе тут жа набыць.

Жадаючыя змогуць зрабіць экскурсію па Заслаўю на конных аўтобусах і ў карэтах. Кухары прапануюць стравы са старадаўняй беларускай кухні. А ў бібліятэцы чалавек знойдзе цікавыя кнігі, свежыя часопісы і газеты. Зразумела, што ўвесь інтэр'ер будзе выкананы ў беларускім стылі.

Мы імкнёмся да стварэння цэльнага, гарманічнага асяроддзя, якое адпавядала б беларускай нацыянальнай ментальнасці.

«Гарыслава» будзе цудоўным месцам, дзе змогуць адпачыць замежныя госці. Гатэль гэтага комплексу разлічаны на 30 чалавек. Зарыентаваны на замежных гасцей — у асноўным на нашых суайчыннікаў — цэнтр будзе выконваць сваю гісторыка-культурную місію і ў жыцці тутэйшых жыхароў, — лічыць Таццяна Гаранская.

Стварэнне такога, хаця і невялікага, камерцыйнага аб'екта запатрабуе вялікіх сродкаў. Заснавальнікі «Гарыславы» запрашаюць усіх зацікаўленых — як прадпрыемствы, арганізацыі, так і прыватных асоб — прыняць удзел у гэтай справе.

...А пакуль у голым полі, як дзіўны прывід, адзінока стаіць драўляны крыж з надпісам «Божа, багаславі Беларусь». Хочацца верыць, што апантаныя людзі, якія напісалі на ім гэтыя словы, змогуць з падтрымкай сяброў і аднадумцаў ажыццявіць свае задумы. І тады «Гарыслава» змогуць працаваць на духоўнасць, на прэстыж Беларусі, на яе будучыню.

Таццяна АНТОНАВА.

На здымках: малюнак каплічкі; крыж на месцы будучай каплічкі ў гонар усіх беларускіх святых; Віктар **Маркавец** і Таццяна **Гаранская** з макетам «Гарыславы».

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

Там, дзе жыла муза Агінскага

Сёння ў Смаргоні адкрываецца II музычны фестываль—конкурс імя выдатнага беларускага кампазітара Міхала Агінскага, які дваццаць гадоў пражыў на гэтай зямлі, на хутары Залессе.

Калі летась сюды з'ехалася каля 30 удзельнікаў, то сёлета арганізатар гэтага свята, аддзел культуры гарвыканкома, мяркуе сустрэць каля 50 музыкантаў.

Музычныя творы будуць выконвацца на фартэпіяна, віяланчэлі, скрыпцы.

Акрамя землякоў кампазітара, выступяць госці з Літвы і Польшчы.

ПРЫПЕЎКІ З КАНВЕРТАЎ

«Сталін грае на гітары...»

Добры дзень, паважаныя сябры! Амаль 50 гадоў назад я выйшла замуж за ўкраінца і пераехала з Беларусі ў Львоўскую вобласць. Добра размаўляю на ўкраінскай мове, а чытаць па-ранейшаму люблю на роднай. Выпісваю «Звязду», часопісы «Беларусь», «Работніца і сялянка». З цікавасцю прачытала ў газеце матэрыялы пра прыпеўкі і таксама вырашыла даслаць у рэдакцыю прыпеўкі, якія чула яшчэ да вайны ў сваёй роднай вёсачцы Новы Двор. Іх пелі старэйшыя дзяўчаты, а мы, маладзейшыя, слухалі ды запаміналі. Прычым пелі ў Новым Двары і «палітычныя» прыпеўкі — і не баяліся, што пасадзяць.

У 1939 годзе знішчылі наш хутар, мы пераехалі ў Мінск, а потым я апынулася на Украіне. Але цудоўныя народныя песні, трапныя беларускія прыпеўкі заўсёды са мною.

Аляксандра НАВАДЗІЛАВА,
г. Буск, Львоўскай вобласці

Калі Ленін паміраў,
Сталіну наказваў:
Хлеб па картачках давай,
Сала не паказвай.

Сталін грае на гітары,
А Калінін — гапака.
Дажылася Украіна:
Дзвесце грам на едака.

Не хачу я чаю піць
З вялікага чайніка.
А хачу я палюбіць
ГПУ начальніка.

Камандзір, камандзір,
Ружовыя губкі!
Хутка вашы галіфэ
Пойдуць ўсе на юбкі!

Раздувала самавар
І разбіла чайнік.
Палюбіла басяка:
Думала — начальнік.

«На паперы стаіць лось...»

Мне 23 гады, нежанаты, працую аператарам машыннага даення ў калгасе «XXVI з'езд КПСС». Не п'ю, не куру, складаю вершы і песні, — толькі шкада, няма з кім імі падзяліцца. Прашу вас надрукаваць у газеце мае «страдания» на тэму беларускіх грошай. Можа, яны каму-небудзь спадабаюцца, і я з вашай дапамогай знайду сабе дзяўчыну. Паведамляю свой адрас для тых, хто мне захоча напісаць, і абяцаю адказаць на кожны ліст.

213461, Магілёўская вобласць, Мсціслаўскі раён, п/а Усполле. Віктар НІЧЫПАРАЎ.

На паперы стаіць лось,
А ў кішэні кіпіць злосць,
Што за гэтага лася
Купіш толькі два гуся.

Беларускі наш мядзведзь,
Памажы душу сагрэць.
Данасіў сваю ватоўку —
Больш няма чаго надзець.

Зубр галоўны ў бары,
Трактарыст — на трактары.
Ды зарплату яму плацяць
Усё ваверчанятамі.

ЯК ПІШАМ? ЯК БУДЗЕМ?

МЯККІ ЗНАК У СВЯТЛЕ ДЫСКУСІЙНАГА ПОГЛЯДУ

Праблема ўдасканалення беларускага правапісу ўзнімаецца навуковай грамадскасцю не першы год. Абмяркоўваецца правамернасць ужывання мяккага знака, лацініцы і кірыліцы, цэлы комплекс граматычных пытанняў.

Гэта толькі на першы погляд здаецца, што вырашэнне моўнага пытання можа пачакаць — у будзённым жыцці ўзнікае сапраўдная ланцуговая рэакцыя нязручнасцей, звязаная з правапісам. Да прыкладу, на сёлетніх уступных экзаменах па беларускай мове выкладчыкі вымушаны былі дадаткова папярэджваць абітурыентаў: «Пішыце сачыненне згодна з афіцыяльнымі правіламі граматыкі, усе адхіленні ад нормы, усе лішнія мяккія знакі будуць лічыцца памылкай...»

Зараз ідзе падрыхтоўка да навуковай канферэнцыі, дзе мяркуецца разгледзець праблемныя пытанні, звязаныя з будучыняй роднай мовы. Мы таксама вырашылі пачаць размову наконт гэтага, і сёння ў дыскусійным плане змяшчаем артыкул В. Іўчанкава. Прадчуваем, што публікацыя выкліча неадназначныя ацэнкі і водгукі. Аднак будзем рэалістамі: дыяпазон поглядаў адносна будучыні мовы надзвычай шырокі. Адны перакананы, што беларуская граматыка і дагэтуль яшчэ не выйшла з-пад палітычнага прэсінгу 30-х гадоў, таму паўстае задача вярнуцца да «спаконна-крынічнай» мовы. Другія заклікаюць «не чапаць» мову, і любое памкненне ў гэтым накірунку ўспрымаюць як казыранне ўжо ў сучаснай палітычнай гульні. Трэція прапануюць улічваць, што на «парэформеннай» мове выхавана тры пакаленні беларусаў... Існуюць і чыста рацыяналістычныя погляды на праблему: маўляў, беларусізацыя і цяпер ідзе не лепшым чынам, а калі пачнём мяняць правапіс, дык наогул нашкодзім справе, народ проста «не пазнае» сваёй мовы. У гэтай сувязі, дарэчы, цікава было б пачуць і параўнаць уражанні тых, хто чытае не толькі «афіцыйнамоўныя» газеты і часопісы, але і прэсу БНФ, эміграцкія выданні.

Мы трапілі ў незайздросную сітуацыю, калі павінны і вывучаць родную мову, і рабіць перагляд яе нормаў. Гэта звязана не з аб'ектыўным ходам моўнага развіцця, а са спробамі валявым актам задаць яму пэўны накірунак.

Рэформа правапісу 1933 г., якая закранула не толькі арфаграфію беларускай мовы, а значна паўплывала і на яе граматыку, засноўвалася на пошуках магчымасцей уніфікацыі пісьма, спрашчэння яго дзеля практычнага выкарыстання. Нельга сказаць, што гэта вырашалася на працягу аднаго года, як нельга сказаць і тое, што пошукі ўдасканалення правапісу былі беспраблемнымі і пазбаўленымі палітычных уплываў.

Інтэнсіўная работа па рэформе беларускага правапісу і азбукі вядзецца з першых гадоў нашага стагоддзя. Шырока вядомая ў той час граматыка Б. Тарашкевіча (1918) добра адбілася на асветніцкай дзейнасці, прапагандзе роднай мовы сярод беларусаў. У дасканалай форме Б. Тарашкевіч выклаў асноўныя якасці і выразныя асаблівасці нашай мовы. Аднак «Беларуская граматыка для школ» не магла задаволіць узрастаючыя патрабаванні да нарміравання мовы. Таму ў навуковых колах натуральна паўстала пытанне пра перагляд некаторых правіл, змешчаных у ёй. Тое, як гэта было зроблена, тлумачыцца не толькі ўзроўнем навукова-аналітычных падыходаў, але і метадамі «рэвалюцыйнага пераўтварэння». Яны наклалі свой балючы адбітак і на нашы сённяшнія праблемы.

Існаванне нармаванай літаратурнай мовы лічыцца вышэйшай формай праяўлення духоўнай культуры народа, нацыі.

Прагрэсіўным з'яўляецца тое пісьмо, што наглядна падпарадкоўваецца вымаўленню; але як бы ні хацелася паставіць знак роўнасці паміж арфаграфіяй і арфаэпіяй, гэтага нельга зрабіць, бо перашкодай будуць фанетычныя законы і структура слова. Калі мы вымаўляем слова «перамог», то на канцы чуецца не гук [г], а гук [х] (але: **перамагу** ці **перамог бы**); пры вымаўленні канструкцыі **на лодачцы** губляецца спалучэнне гукаў [чц] і вымаўляецца доўгі гук [ц] (але: **лодка**). Вось чаму нельга ажыццявіць прынцып «пішы, як чуеш».

Сутнасць нормы падпарадкоўваецца ўнутраным моўным законам. Але трэба гэтыя законы ведаць, правільна на іх арыентавацца. Толькі спецыяліст можа зрабіць лінгвістычна аб'ектыўныя абагульненні, і якія б намаганні ні прыкладваліся да ўкаранення правіла, што пярэчыць унутраным законам мовы, яно ніколі не замацуецца ў жывой размоўнай практыцы. І такіх прыкладаў гісторыя беларускай мовы ведае шмат. Напрыклад, рэформай 33-га былі скасаваныя лічэбнікі **дзвюх, абедзвюх, дзвюм, абедзвюм** і г. д. і замест іх прапаноўваліся формы **двум, абодвум** і г. д. Аднак у сучаснай беларускай літаратурнай мове скасаваныя формы існуюць і выконваюць сэнсаразлічальную функцыю **(абедзве дзяўчынкі, абодва хлопчыкі).** Да гэтага часу мы пішам: **Ільіч, Ульянаўск,** але ў інтэрвакальным становішчы (паміж галоснымі) павінна адбыцца падаўжэнне гука [л] і адпаведна вымаўляцца і перадавацца на пісьме: **Ілліч, Уллянаўск.** Прыгаданая з'ява ёсць анахранізм, выкліканы знешнелінгвістычным уплывам. Ён вынікае з накладання табу на дакрананне да гэтых, як і да іншых, слоў «рэвалюцыйнага» паходжання. Так, словам **камунізм, сацыялізм, ленінізм, марксізм** прадпісвалася ў родным склоне мець канчатак **-а,** тады калі ў словах тыпу **капіталізм, феадалізм** пісаўся адпаведна канчатак **-у.** Відавочна тое, што ў мове не можа прыжыцца, застацца на доўгі час чужародная з'ява, якая не ўпісваецца ў сістэму, не паддаецца апрацоўцы ў агульнанароднай мове.

Шмат было ў праведзенай рэформе штучных абмежаванняў, выключэнняў, якія ідэалагічна «ахоўвалі» каштоўнасці свайго часу. Шмат мы згубілі, не змаглі ацаніць моўнага скарбу, які быў укладзены ў слоўніках М. Байкова і С. Некрашэвіча («Беларуска - расійскі слоўнік», 1926 г.), М. Каспяровіча («Беларуска-расійскі слоўнічак», 1925 г.), М. Байкова і М. Гарэцкага («Практычны расійска-беларускі слоўнік», 1924 г.), В. Ластоўскага («Расійска-крыўскі (беларускі) слоўнік», 1924 г.), не змаглі зберагчы і саміх вучоных.

Тым не менш можна з упэўненасцю сказаць, што беларуская мова развівалася, дасягнула новага ўзроўню. І нельга ў абсалюце вярнуцца сёння да той мовы, што існавала на пачатку нашага стагоддзя. Заканамернай перашкодай да такога вяртання будзе лексіка, г. зн. слоўнае назапашванне, граматычная традыцыя. Нельга не прымаць пад увагу і рознага тыпу семантычныя пераарыенціроўкі. Напрыклад, слова **язык** у 20—30-х гг. нашага стагоддзя ўжывалася ў значэнні, аналагічным гэтаму слову ў рускай мове (беларускі язык). На сёння яно захавалася толькі ў пяці значэннях (прамых і пераносных), з якіх выключана значэнне «мова».

Рэформай 33-га была адменена перадача на пісьме асіміляцыйнай мяккасці. Менавіта мяккі знак у нядаўні час стаў сімвалам беларускасці адраджэння нацыянальнай мовы.

У сучасным правапісе нормы напісання мяккага знака грунтуюцца на пазначэнні так званай этымалагічнай мяккасці і выклікаюць супярэчлівыя ўражанні. Навідавоку недакладнасці фармулёвак. Напрыклад, такой — мяккі знак пішацца: у сярэдзіне слова пасля мяккага зычнага перад мяккім, які пры змене слова можа станавіцца цвёрдым **(на пісьме — пісьмо).** Але як быць са словамі **ў назве — назва,** дзе назіраецца амаль аналагічная сітуацыя? І прыходзіцца спрачацца, як вымавіць правільна — **у назьве** ці **ў назве,** калі агульнавядома, што ў беларускай арфаэпіі дзейнічае закон асіміляцыі (прыпадабнення) свісцячых гукаў [з], [с] да мяккіх губных.

Асіміляцыйная мяккасць (што выклікаецца фанетычнай пазіцыяй, суседствам гукаў) — яскравая своеасаблівасць беларускай мовы, і вымаўленне ў словах тыпу **песня, снег, свет** збегу зычных мякка — гэта імператыўная (строга абавязковая) норма. Праблема абазначэння асіміляцыйнай мяккасці на пісьме мае даўнюю гісторыю. Аднак, на нашу думку, уплыў правапісу на вымаўленне (фанетыку) нельга лічыць падаўляючым. Бо немагчыма спыніць дзеянне закона — асіміляцыі па мяккасці. Вось чаму беспадстаўнымі і надуманымі выглядаюць намаганні сучаснікаў, накіраваныя або на ўвядзенне мяккага знака ў словах **свет, снег** і да іх пад., або на абвяржэнне яго. Трэба правільна вымаўляць словы, трэба ведаць нормы арфаэпіі — навукі, якая падпарадкоўвае сабе ўсе варыянты вымаўлення і ўніфікуе іх.

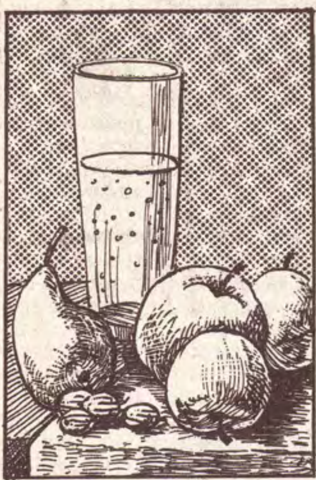
Чаму ў гісторыі графікі назіраецца выразная тэндэнцыя да яе спрашчэння, уніфікацыі? З кірыліцы зніклі ўжо ў нашае стагоддзе літары ѣ, ѳ, і, ъ. Таму, што яны не неслі інфармацыі, лёгка замяніліся роўнакамунікацыйнымі. Такім чынам, у нашай мове прыватнае, больш канкрэтнае замянілася агульным, больш адцягненым ад частага практычнага ўжывання. І не вяртацца нам трэба да напісання неінфармацыйнай літары, а вывучаць і ўдасканальваць веды па арфаэпіі роднай мовы. Тады і дзеці нашыя не згубяць пяшчотнасці, мяккасці і мілагучнасці ў вымаўленні.

Шмат пытанняў ставіць перад намі час, які няўмольна прымушае азірацца ў мінулае, аглядаць і ацэньваць нашую гісторыю. Яшчэ больш праблем і трывог выклікае будучыня, якую нам трэба падгрунтаваць, і барані Бог зрабіць гэта паспешліва, у духу перабудовачных хістанняў.

Віктар ІЎЧАНКАЎ,
дацэнт кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Белдзяржуніверсітэта.

ВІТАМІННЫ АЛФАВІТ

Піце сокі, сокі!..

ЯБЛЫЧНЫ СОК

Гэта бадай, адзін з самых папулярных у нас сокаў. Ён мае прыемны кісла-салодкі смак, добра наталяе смагу. У яблычным соку шмат патрэбных арганізму рэчываў. У першую чаргу гэта вітамін С, солі калію, магнію, фосфару, жалеза; яблычная, лімонная і іншыя арганічныя кіслоты. Яблычны сок рэкамендуецца ўсім, але асабліва карысны ён дзецям і людзям з захворваннямі сардэчна-сасудзістай сістэмы, малакроўем, гастрытам з паніжанай кіслотнасцю. Каларыйнасць гэтага соку невялікая.

ТАМАТНЫ СОК

Ён утрымлівае вітамін С, карацін, вітаміны групы В, і яго можна рэкамендаваць практычна ўсім. Асабліва карысны пры захворваннях сардэчна-сасудзістай сістэмы, запорах. Невысокая каларыйнасць дазваляе рэкамендаваць таматны сок людзям з лішняй вагой. Шчаўевай кіслаты і пурынаў, якія садзейнічаюць парушэнню салявога абмену і развіццю падагры, у ім нямнога. Таму таматны сок не трэба выключаць з рацыёну людзей, якія пакутуюць ад захворванняў нырак, а таксама суставаў.

ВІНАГРАДНЫ СОК

Гэта вельмі каштоўны прадукт і таксама валодае лячэбнымі ўласцівасцямі. У ім утрымліваюцца лёгказасваяльныя вугляводы (глюкоза і фруктоза), арганічныя кіслоты (вінная, яблычная), мінеральныя рэчывы (калій, кальцый, жалеза, магній, марганец), вітамін С і вітаміны групы В. Вінаградны сок добра ўплывае на работу сардэчнай мышцы, воднасалявы абмен, аказвае слабіцельнае і мачагоннае дзеянне, карысны пры некаторых захворваннях нырак, печані, лёгкіх.

КАПУСНЫ СОК

Адрозніваецца багатым утрыманнем вітаміну С і асабліва U. Дарэчы, сваёй назвай вітамін U абавязаны добраму ўздзеянню на працэс рубцавання язваў (U — першая літара лацінскага слова «улькус» — язва). Яшчэ Гіпакрат лічыў капусту важнейшай агароднінай. Урачы нярэдка назначаюць капусны сок пры комплексным лячэнні язвеннага захворвання страўніка і 12-перснай кішкі.

МАРКОЎНЫ СОК

Каштоўны перш за ўсё карацінам (правітамін А). Ёсць у ім і вітамін В, солі фосфару, калію, кобальту. Шырока выкарыстоўваецца ў лячэбным харчаванні пры захворваннях печані, нырак, сардэчна-сасудзістай сістэмы. Дапамагае ў выпадку пагаршэння зроку, звязанага з няхваткай у арганізме вітаміну А. Кансерваваны сок па ўтрыманню карысных рэчываў амаль не ўступае свежаму, атрыманаму з морквы «прама з градкі». Дзякуючы солям кобальту і жалеза, якія ўтрымліваюцца ў моркве, карысны пры малакроўі.

ГАРБУЗОВЫ СОК

Ён таксама багаты карацінам, ёсць у ім і солі калію, жалеза, вітаміны групы В. Дзякуючы ўтрыманню соляў калію гарбузовы сок карысны пры захворваннях сардэчна-сасудзістай сістэмы, нырак. Шклянку свежага гарбузовага соку ў дзень рэкамендуюць тым, хто пакутуе ад ацёкаў.

БУРАЧНЫ СОК

Вызначаецца высокім утрыманнем цукру, арганічных кіслот, мінеральных соляў (калію і магнію), вітамінаў. Цукар і арганічныя кіслоты паляпшаюць работу кішэчніка, аказваюць слабіцельнае дзеянне. Дзякуючы ўтрыманню магнію бурачны сок карысны пры гіпертанічных захворваннях: расшырае сасуды, добра ўздзейнічае на цэнтральную нервовую сістэму.

БУЛЬБЯНЫ СОК

У некаторых выпадках дапамагае пры язвенных захворваннях. Нармалізуе работу кішэчніка. Гатуецца сок непасрэдна перад ужываннем. Сырую бульбу ачышчаюць, прапускаюць праз мясарубку і адціскаюць праз 3—4 слаі марлі. Лячэнне спалучаецца са звычайнай ашчаджальнай дыетай.

СОК ЧАРНІЦ

Аказвае вяжучае ўздзеянне і карысны пры некаторых хранічных захворваннях кішэчніка. Скрапляльнае дзеянне чарнічнага соку абумоўлена вялікай колькасцю дубільных рэчываў, якія да таго ж валодаюць процізапаленчым эфектам.

(Па матэрыялах часопіса «Наука и жизнь»).

РЫХТУЕМСЯ ДА ЗІМЫ

А ці так мы палім у печы?

У мінулым выпуску мы раілі зрабіць прыстасаванне да печы, каб цяпло лепш размяркоўвалася па хаце. Аказваецца, не ўсе ведаюць, як правільна паліць у печы. Проста, але...

Ёсць, аказваецца, свае правілы і ў гэтай справе. Каб цяпло зэканоміць, імі нельга пагарджаць.

Перад распальваннем печы неабходна адчыніць засаўкі на коміне і выкінуць попел. Ён змяншае паступленне паветра ў зону гарэння. А калі ў попельніку з'явілася горка, вуголлі могуць выклікаць пажар.

Для хуткага распальвання лепш выкарыстоўваць вельмі сухую дробную лучыну і трэскі.

Пасля распальвання і закладкі дроў дзверцы паддувала цалкам адкрываюць, а топачныя дзверцы, наадварот, шчыльна і надзейна зачыняюць. У такім становішчы яны застаюцца ўвесь час і асцярожна адчыняюцца толькі пры крайняй неабходнасці (пры закладцы новай порцыі паліва, пры назіранні за гарэннем, пры выдаленні з топкі галавешак і г. д.).

Шураваць дровы, каб яны лепш гарэлі, лепш знізу праз скразныя шчыліны ў каласніковай рашотцы качаргой з дроту дыяметрам 5 ці 6 мм. Не кладзіце дровы на каласнікі шчыльна, таму што яны перакрываюць рашотку і паветра ў топку будзе трапляць мала, гарэнне стане вялае, а згаранне няпоўнае з утварэннем дыму і сажы.

Калі дровы карацейшыя за каласнік рашоткі, дык свабодную яе частку трэба перакрыць (лістамі асбесту, керамікі, чыгуну, сталі і г. д.) так, каб усё паветра, якое паступае, ішло ў зону гарэння дроў. Пры гэтым дзверцы паддувала пакідаюць цалкам адчыненымі, прыкрываючы іх толькі ў завяршальнай стадыі палення (па меры прыкрыцця засаўкі і трубы).

Калі асноўная маса дроў ператворыцца ў галавешкі, а дым з коміна над дахам амаль не ідзе, ніжнюю засаўку коміна напалову прыкрываюць. Хуткасць руху газаў у дымаходах пры гэтым змяншыцца, і кладка печы будзе праграявацца больш інтэнсіўна, а выхад цяпла з газамі рэзка паменшыцца.

Яшчэ напалавіну па той жа прычыне прыкрываюць засаўку, калі пачне дагараць вуголле. Вялікія галавешкі да гэтага лепш з печы выкінуць у бяспечнае месца, а дзверцы паддувала часткова прыкрыць, таму што цяга на ўваходзе пры прыкрытай на 3/4 засаўцы значна змяншаецца. Прыкрытыя дзверцы паддувала ў гэтым выпадку змяншаюць верагоднасць выхаду ў памяшканне чаднага газу.

Канчаткова (і без прамаруджання!) абедзве засаўкі ў коміне зачыняюць, толькі пераканаўшыся ў поўным згаранні вуголля, што вызначаецца адсутнасцю блакітнага полымя, пры якім інтэнсіўна ўтвараецца чадны газ.

Калі класці дровы ў печ: адразу ўсе перад распальваннем ці спачатку распаліць у печы, а потым ужо падкідаць дровы? Тут адназначнага адказу быць не можа, гэта залежыць ад печкі і ўмоў распальвання. Калі печка распальваецца зімой пасля вялікіх халадоў, калі ў ёй доўга не палілі, ці пераходны час у ціхае надвор'е (восень, вясна), дык адразу ж пасля прыезду на дачу не забудзьцеся адчыніць засаўкі коміна, дзверцы печкі, уключаючы і дзверцы ў коміне (для распальвання печы), зрабіць добрую вентыляцыю (прадуць печку). Карысна спаліць у коміне (пры зачыненых дзверцах у паліўніку) паперу і сухія лучынкі: па гуку ў коміне, па гарэнні паперы і лучынак лёгка пераканацца ў наяўнасці цягі ў коміне. Калі яна надзейная, дык паперу, лучынкі і дровы ў паліўнік можна закладаць адначасова. Калі ж цяга слабая, дык спачатку печ распальваюць і толькі пасля гэтага (каб не напусціць шмат дыму ў памяшканне!) кладуць у поўным аб'ёме дровы.

Лечымся ад прастуды

✦ Пачысціце часнок, натрыце на тарцы, змяшайце з мёдам 1:1 і прымайце па сталовай лыжцы 1-2 разы на дзень, запіваючы вадой.

✦ Парэжце 3-4 долькі часнаку і заліце шклянкай гарачага малака. Настойвайце 10 хвілін, а затым выпіце цёплым на працягу паўгадзіны.

✦ Шклянку ягад чорных парэчак заліце шклянкай гарэлкі, дабаўце шклянку цукровага сіропу і настойвайце 30 дзён у цёмным месцы, зрэдку ўзбоўтваючы. Прымайце па адной чарцы ці ўлівайце па сталовай лыжцы ў шклянку гарачай гарбаты.

✦ Ускіпяціце шклянку малака. Галоўку цыбулі натрыце на дробнай тарцы, заліце кіпячым малаком і размяшайце. Настойвайце 10 хвілін і піце цёплым дробнымі глыткамі.

✦ Размяшайце ў шклянцы гарачага малака 2 сталовыя лыжкі мёду і піце 2-3 разы на дзень.

РОЗГАЛАС

ЗАДАВОЛЕНЫ ЎСЕ. АСАБЛІВА — НАМЕСНІКІ ДЫРЭКТАРАЎ

Многія буйныя турніры і спаборніцтвы з-за эканамічных цяжкасцей загадалі доўга жыць. А вось «Палескі марафон», які праводзіць Пінская раённая асацыяцыя аматараў фізкультуры і спорту, жыве і набірае сілу.

Сёлетні сабраў 200 удзельнікаў з Беларусі, Украіны, Расіі, Літвы. Другі год запар пераможцам на марафонскай дыстанцыі стаў мінчанін Барыс Батуеў. Узнагарода яму — стэрэамагнітафон і ў прыдачу 1.500 рублёў. Прызоў удастоены самы малодшы ўдзельнік — 5-гадовы Ігар Турчыновіч і самы старэйшы — 76-гадовы Рыгор Якаўлевіч Чарноў з Брэста.

Упершыню сярод бегуноў разыгрывалася і латарэя. Тут лепшыя ўзнагароды даталіся намесніку старшыні калгаса з Маларыцкага раёна Івану Замятаеву і намесніку дырэктара ВА «Гомельдрэў» Мікалаю Каменеву. Усяго ж з падарункамі і прызамі пакінулі Пінск больш за 50 чалавек. Пра гэта паклапаціліся спонсары — фірма «Калібры», мясцовы камерцыйны банк, калгас імя Леніна.

УДАВІДЧЫК І ШАЛЯГОВІЧ У СУДЗЕ

У другі раз адправіла на пенсію вясною гэтага года адміністрацыя грамадска-культурнага аб'яднання «Полісьсе» Каленіка Лук'янавіча Удавідчыка, якога летам 1990 года М. Шаляговіч перацягнуў з ціхай вартаўніцкай пасады ў вірлівую палітычную дзейнасць. Пэўны час старшы эксперт ГКА «Полісьсе» К. Л. Удавідчык лічыўся адным з найбольш аўтарытэтных і актыўных супрацоўнікаў, але ў рэшце рэшт ён радыкальна разышоўся ў поглядах са сваім начальствам і быў звольнены «па старасці», бо яму многа больш за 60. Як заявілі прадстаўнікі адміністрацыі, ён перастаў задавальняць іх як супрацоўнік...

Не адзін К. Удавідчык адышоў апошнім часам ад «каманды» Шаляговіча — былых яго паплечнікаў, што разышліся са сваім лідэрам, ужо не менш дзесятка. Аднак толькі Каленік Лук'янавіч вырашыў спагнаць з адміністрацыі «Полісься» кампенсацыю за «маральны ўрон». Ён падаў іск з патрабаваннем аднавіць на пасадзе і аплаціць месяцы вымушанага прагулу. Гэты іск і разглядаўся 10—11 лістапада народным судом Цэнтральнага раёна горада Мінска. Суд, аднак, адхіліў іск К. Удавідчыка, тым самым прызнаўшы, што адміністрацыя «Полісься», скараціўшы пенсіянера, ніякіх юрыдычных норм не парушыла.

В. КАЛІНОЎСКІ.

ЛІСТАПАД — ПАРА МУЗЫЧНЫХ УСПАМІНАЎ

Нас запрасілі на прадстаўленне прыдворнай трупы. Інструментальныя нумары капэлы (яна ж — ансамбль «Класік-авангард») чаргаваліся з нумарамі балетнага дывертысменту, які выконвалі грацыёзныя дамы і пачцівыя кавалеры — вучні Беларускага харэаграфічнага вучылішча. Напудраныя белыя парыкі, бальныя сукенкі і расшытыя камзолы — галантнае XVIII стагоддзе...

Апошні канцэрт II фестывалю «Адраджэнне беларускай капэлы» адбыўся 10 лістапада на сцэне Белдзяржфілармоніі. Сёлета фестываль, які сваёй мэтай лічыць высакародную справу адраджэння нашай музычнай спадчыны, праводзіцца ўжо другі раз. Ён набыў статус міжнароднага.

На думку спецыялістаў, II фестываль «Адраджэнне беларускай капэлы» вызначаўся і большай разнастайнасцю жанраў, і больш высокім майстэрствам выканання. Сярод удзельнікаў фестывалю былі вядомыя ў рэспубліцы калектывы — Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр, Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла, камерны хор пад кіраўніцтвам І. Мацюхова, гітарыст В. Жывалеўскі, спявак В. Скарабагатаў, а таксама госці — аркестр з Санкт-Пецярбурга «Моцартэум» і польскі ансамбль старадаўняй музыкі «Il Concerto Polacco».

Па «Розгаласу» дзяжурылі: У. Здановіч, І. Карней, А. Сланеўскі, С. Сулкоўскі, І. Шчучэнка, А. Коктыш.

«САМАЕ ГАЛОЎНАЕ СЁННЯ — АДНОСІНЫ З РАСІЯЙ»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

рэспубліцы шырока выкарыстоўваецца ў прамысловасці. Магчыма, з часам Беларусь знойдзе іншыя крыніцы сыравіны ў Казахстане, Узбекістане. Але пакуль што, на думку В. Кебіча, з Расіяй сварыцца, мякка кажучы, неразумна. З ёю мы пакуль што дамаўляемся.

А там, між іншым, даволі востра ўспрымаюць ваяўнічыя заявы ў свой бок асобных нашых дэпутатаў, іх абвінавачванні ў імперскім дыктаце. З гэтай нагоды В. Кебіч прыгадаў пачатак апошняй сустрэчы з Б. Ельцыным. Той выказаў абурэнне агрэсіўнымі нападкамі беларускіх парламентарыяў на Расію, даволі рэзка заявіў, што нашу рэспубліку ніхто не трымае пры сабе — жывіце без нас, як хочаце. Пэўна, расійскі прэзідэнт атрымаў скажоную інфармацыю аб настроях у Вярхоўным Савеце Беларусі. Так ці іначай, В. Кебічу нялёгка было ўвесці размову ў нармальнае рэчышча.

Старшыня Саўміна скептычна выказаўся наконт заклікаў пераарыентавацца на Еўропу і заваяваць яе рынкі. Яны, гаварыў Кебіч, ужо даўно падзелены міжнароднымі карпарацыямі, і прабіцца нашым вытворцам вельмі складана. Хаця і магчыма. Аднак, калі падобнае здараецца, нам не хапае вопыту больш выгадна прадаць сваю прадукцыю. У імкненні хутчэй зарабіць валюту мы нясём значныя страты. В. Кебіч нагадаў гісторыю пра калійныя ўгнаенні. Калі іх дазволілі прадаваць на Захад па бартэру, то мы яўна перастараліся ў аб'ёмах па пастаўках і пачалі, як сказаў В. Кебіч, канкурыраваць самі з сабой. Заходнія бізнесмены гэта адразу зразумелі і сёлета збілі цану на тону калійных угнаенняў з 90 да 60 долараў.

Заваёўваць еўрапейскія і іншыя рынкі трэба, але, на думку Кебіча, не варта сёння забываць пра суседзяў, асабліва калі яны лаяльна ставяцца да тваіх праблем. Ён зноў вярнуўся да Расіі. Днямі Б. Ельцын падпісаў дазвол на продаж Беларусі 16 мільёнаў тон нафты па цане, па якой яна прадаецца на ўнутраным рынку Расіі. Потым нафта з Цюмені будзе нам пастаўляцца па камерцыйнай цане і на давальнай аснове. Інакш кажучы, мы яе будзем перапрацоўваць на сваіх заводах, частку прадуктаў пакідаць сабе, частку аддаваць Расіі. Як бы там ні было, але ў наступным годзе мы не застанёмся без паліва, а ў гэту зіму можна не баяцца голаду і холаду,— запэўніў прысутных В. Кебіч.

Размова з журналістамі працягвалася паўтары гадзіны. Шмат свежай інфармацыі пачулі журналісты, даведаліся пра пункт погляду прэм'ера на тыя ці іншыя падзеі. Карэспандэнта «Звязды» цікавілі праблемы ўзаемаадносін урада і парламента, што трэба зрабіць, каб узаемадзеянні выканаўчай і заканадаўчай улад былі на карысць жыхароў рэспублікі. Наконт Вярхоўнага Савета В. Кебіч зазначыў: у ім што ні галава, то розум. Можа таму перыядычныя справаздачы прэм'ера перад дэпутатамі па вялікаму рахунку нічога не даюць, эфект іх, калі не лічыць вострыя папулісцкія прамовы дэпутатаў, нізкі. І ўсе яны патрабуюць: дай, дай, дай... Даўно пара зразумець, што ўрад не можа даць больш, чым ён бярэ ў іншых. В. Кебічу вельмі хацелася б, каб разам з крытыкай, патрабаваннямі з трыбуны парламента гучалі канкрэтныя прапановы па вырашэнню ўзнімаемых дэпутатамі праблем. Тады і ўраду лягчэй было б працаваць па выкананню рашэнняў Вярхоўнага Савета.

Сярод навін, пачутых у час сустрэчы, хочацца паведаміць наступныя.

Асабіста В. Кебіч выступае за ўвядзенне свабодных цэн на мяса, а датацыі каб атрымлівалі не вытворцы, а пакупнікі. Бо дзяржаўныя датацыі нярэдка ідуць на павышэнне зарплаты, што ў канчатковым выніку кладзецца на цану сельгаспрадукцыі. Напрыклад, за кошт такіх датацый дырэктар Слуцкага цукровага завода атрымлівае неблагую зарплату — 46 тысяч рублёў у месяц.

У бліжэйшы час чакаюцца грунтоўная рэарганізацыя, вялікія перастаноўкі ў апаратах Саўміна, міністэрстваў і ведамстваў. Мэта іх — разгрузіць Саўмін ад дубліравання галіновых міністэрстваў, даць апошнім больш самастойнасці і адначасова павысіць іх адказнасць.

Паспяховым быў візіт урадавай дэлегацыі ў Аўстрыю, дзе ўдалося атрымаць доўгатэрміновы крэдыт ў 500 мільёнаў долараў пад нізкі працэнт з выплатай праз восем гадоў. Такога выгаднага пагаднення з капіталістычнымі краінамі ў Беларусі яшчэ не было.

У апошні час распаўсюдзіліся чуткі, што, маўляў, з 1 студзеня будзе замарожана зарплата. В. Кебіч сказаў, што такога не здарыцца. Замарозіць зарплату можна пры стабільных цэнах, а яны сёння, на жаль, пазбаўлены гэтай якасці.

Будуць ліквідаваны ўсе камерцыйныя структуры пры Саветах розных рангаў, міністэрствах, ведамствах, якія займаюцца перапродажам тавараў.

Вынікі дзевяці месяцаў увогуле несуцяшальныя. Балюча па эканоміцы рэспублікі ўдарылі разрыў эканамічных сувязей, амбіцыі палітыкаў краін СНД. Хоць ёсць і абнадзейваючы момант, напрыклад, падзенне вытворчасці за кастрычнік склала ўсяго 4,5 працэнта. Значыць, крыху ўжо навучыліся працаваць у экстрэмальных умовах.

Леанід ЛАХМАНЕНКА.

Прыватызацыя прыпынена

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

рора Рэспублікі Беларусь аб барацьбе з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй». Нагадаем, што факты беспардоннага раскрадання нацыянальнага багацця і дзяржмаёмасці былі напярэдадні прыведзены не толькі ў справаздачы пракуратуры, але і ў выступленні на закрытым пасяджэнні старшыні КДБ Эдуарда Шыркоўскага.

Аналізуючы становішча спраў у рэспубліцы, дэпутаты адзначалі, што асабліва буйныя раскраданні адбываюцца ў выніку так званай «прыхватызацыі». Таму парламент амаль аднадушна выказаўся за спыненне прыватызацыі дзяржаўнай уласнасці да прыняцця Закона «Аб раздзяржаўленні ўласнасці ў Рэспубліцы Беларусь». Гэта рашэнне не распаўсюджваецца на праходзячую ў Беларусі прыватызацыю жыллёвага фонду.

Улічваючы выказаныя ў ходзе дыскусіі прапановы, Станіслаў Шушкевіч адзначыў, што неабходна падрыхтаваць спецыяльную пастанову аб забароне дзяржаўным служачым і іх бліжэйшым сваякам удзельнічаць у рабоце камерцыйных структур.

Ларыса ЛАЗАР, Аляксандр ЛІМАНОЎСКІ, Валянціна МЕНШЫКАВА. (БЕЛІНФАРМ).

«Мы не хварэем на шпіёнаманію, але...»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар).

другое, — я не маю даных, што нейкія заходнія краіны альбо палітычныя дзеячы спрабавалі прыўнесці нестабільнасць у наша грамадства. Я расцэньваю гэтае паведамленне як правакацыю.

— Ці дзейнічае ў нашай рэспубліцы мафія?

— Мафія на Беларусі — перабольшанне. Мафія толькі тады можа называцца так, калі яна поўнасцю кіруе палітычным жыццём, робіць перастаноўкі ва ўрадзе і г. д. У нас такога няма. Аднак факт, што шэраг кіраўнікоў мясцовага, сярэдняга і вышэйшага маштабу загразлі ў несамавітых справах. Але нельга сказаць, што яны аб'ядналіся...

...Я прыводзіў такія прыклады, што проста дзіву даешся. Затрымалі супрацоўнікі КДБ 512 тон бензіну, якія павінны былі «пайсці» ў Латвію. Суд прызнаў здзелку неправамернай, а віноўніка аштрафавалі ажно... на 8 тысяч рублёў. Вы падумайце — тысячы тон! — а я вось машыну сваю заправіць не магу. Гэта, як я сказаў, гульня ў піддаўкі, нікому не патрэбная. Атрымліваецца, што падобная перапампоўка — толькі «правіннасць», за якую нават нельга ў турму пасадзіць. Таму я перад дэпутатамі выступіў з прапановай аб неабходнасці тэрмінова дапоўніць некаторыя артыкулы законаў яшчэ да прыняцця новага Крымінальнага кодэкса. Зараз жа створана сістэма, калі праваахоўныя органы не могуць выкарыстоўваць усе свае магчымасці для навядзення парадку. Неадкладна трэба прыняць закон аб карупцыі, увесці адказнасць за выдачу ліцэнзій і г. д.

За два гады мы ўзбудзілі 159 спраў, 171 чалавек арыштаваны. Тым не менш, я не баюся сказаць: барацьба з карупцыяй праваахоўнымі органамі (Пракуратура, МУС, КДБ) вядзецца не на ўзроўні тых патрабаванняў, якія ставіць нам цяпер жыццё.

— Адзін з «пацярпеўшых» — намеснік старшыні Дзяржнафтапрадукта Васіль Сурмач заявіў у «Знамени юности», што ўладам проста патрэбен быў паказальны працэс перад сесіяй? Ваша думка?

— Мой, падкрэслю, асабісты погляд — меры, прынятыя Саўмінам, недастатковыя. Сёння я прыводзіў прыклад, што па-ранейшаму ўсё вывозіцца. Што ж гэта за захады, калі яны не могуць нічога прадухіліць?

— Колькі следчых ізалятараў КДБ на Беларусі?

— Ізалятараў КДБ на Беларусі столькі, колькі трэба.

— Як намерваецца КДБ змагацца з «агентамі ўплыву»?

— Я гаварыў на сесіі, што пэўныя спецслужбы імкнуцца і ставяць на мэце набыць «агентаў уплыву», і некаторыя нашы людзі трапляюць на гэтую вуду. Я ў дакладзе сказаў, што, калі трэба, назаву некаторых асоб, што займаюцца інфармаваннем замежных дзяржаў, можа нават не ведаючы пра гэта. Магу нават паказаць адпаведныя дакументы. Я сказаў, што Вярхоўны Савет можа стварыць камісію і азнаёміцца з такімі матэрыяламі. Калі я на такое іду — значыць, сапраўды, маю нешта «ў загашніку» на сто працэнтаў і нават больш.

— Вы гаварылі на сесіі аб нездаровым інтарэсе, што праяўляюць да нашай дзяржавы іншыя спецслужбы. Вы мелі на ўвазе нашых традыцыйных праціўнікаў? Або цяпер прыходзіцца абараняцца і ад службаў Балтыі і краін СНД?

— У нас цяпер няма асноўнага праціўніка, няма прыярытэтных накірункаў контрразведкі. Вы ведаеце, што ў мяне складваюцца і будуць складвацца даволі нядрэнныя адносіны з шэрагам спецслужбаў Захаду. А вось са службамі з Усходу адносіны крыху ўскладненыя. Падпісваем пагадненні, а работы няма.

— Згодна з вашым дакладам, у парушэннях і злоўжываннях замешаны многія службовыя асобы. Ці ёсць сярод іх народныя дэпутаты?

— Народны дэпутат — асоба недатыкальная, і я не магу весці работу ў адносінах да яго. Але калі народны дэпутат трапляе ў поле нашага зроку, я дакладваю Прэзідыуму Вярхоўнага Савета, яго Старшыні. Так, траплялі́ся дэпутаты на кантрабандзе, іншым.., але я толькі даю ход справе. На колькі дэпутатаў? Не памятаю, але нямала... Мой даклад перададзены ў Сакратарыят, факты ўсе выкладзены, названы канкрэтныя прозвішчы. Я чалавек законапаслухмяны, пасяджэнне было закрытым, і я не магу сказаць больш. Канешне, я хацеў бы, каб частку майго даклада аб карупцыі надрукавалі.

НА ЗАКАНЧЭННЕ старшыня КДБ да задавальнення ўсіх прысутных абвясціў наступны тыдзень «тыднем адкрытых дзвярэй» у КДБ. І запрасіў усіх журналістаў да сябе ў госці. Канешне, пойдзем, і, канешне, вернемся.

Віталь ЦЫГАНКОЎ.

З Богам!

Падпісаны Пратакол аб устанаўленні дыпламатычных адносін паміж Рэспублікай Беларусь і Ватыканам. Па рашэнню кіраўніцтва дзвюх краін гэтую прыемную працэдуру выканалі Яго Высокасць архіепіскап Франчэска Каласуона, папскі нунцый у Маскве, і міністр замежных спраў Беларусі Пётр Краўчанка.

Падпісанню Пратакола папярэднічала трыццаціхвілінная гутарка за зачыненымі дзвярамі паміж архіепіскапам і беларускім міністрам. Аб яе змесце нам, на жаль, нічога не вядома. Толькі пазней Пётр Краўчанка сказаў журналістам, што размова адбылася канкрэтная, дзелавая і дружалюбная.

Усяго некалькі хвілін было адведзена для гутаркі карэспандэнтаў з высокім госцем.

— У знешняй палітыцы Найсвяцейшы Прастол удзяляе Беларусі вялікае месца, — сказаў архіепіскап. — Сведчанне таму — нашы апошнія сустрэчы, якія завяршыліся падпісаннем гэтага Пратакола. Цяпер нашы кантакты замацаваны афіцыяльна.

— Вядома, што на зямлі Беларусі многія каталіцкія храмы моцна пацярпелі за гады Савецкай улады, а то і проста былі знішчаны. Ці ёсць у Ватыкана якія-небудзь планы наконт аказання дапамогі пры аднаўленні касцёлаў?

— Маё знаходжанне на беларускай зямлі вельмі кароткае, але ў галоўным каталіцкім саборы Мінска мы бачылі шмат фотаздымкаў паўразбураных касцёлаў. Мы бяром на сябе абавязацельства дапамагчы вашай краіне іх рэстаўрыраваць. Гэта не толькі святыні каталікоў, але і гістарычная каштоўнасць, якая належыць усім.

— Якія перспектывы аказання гуманітарнай дапамогі Беларусі Найсвяцейшым Прастолам?

— За апошнія два гады мы распрацавалі праграму інтэнсіўнай дапамогі, асабліва тым людзям, якія жывуць у забруджаных радыяцыяй раёнах. Неўзабаве ў Рыме адбудзецца прадстаўнічая міжнародная канферэнцыя, на якую, дарэчы, запрошаны святар з мінскага касцёла святой Алены і святога Сымона, дзе будуць распрацаваны ўсе неабходныя напрамкі аказання гэтай дапамогі, перш за ўсё ў аздараўленні і вучобе вашых дзяцей за мяжой.

Анатоль СЛАНЕЎСКІ, Яўген ПЯСЕЦКІ (фота).

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

На ізраільска-ліванскай граніцы абвастрыліся ваенныя дзеянні. Упершыню на баку праіранскай арганізацыі «Хезбалах» удзельнічалі ў баях ліванскія войскі. Згодна з паведамленнямі, ізраільскія калоны бранятэхнікі рухаюцца ў напрамку ліванскай граніцы.

Прэм'ер Турцыі заклікаў парламент прадоўжыць надзвычайнае становішча, якое было ўведзена ў 1984 годзе, у дзесяці паўднёва-ўсходніх правінцыях.

У сваёй прамове перад дзвюма палатамі брытанскага парламента Б. Ельцын папярэдзіў аб небяспецы правага путчу ў Маскве.

Удзельнікі грамадзянскай вайны ў Босніі дамовіліся аб спыненні агню на ўсёй тэрыторыі рэспублікі.

РАДЫЁ «СВАБОДА»

Прэзідэнт Чачні Дудаеў устанавіў крайні тэрмін вываду расійскіх войск з тэрыторый, на якія прэтэндуе Чачэнская рэспубліка. Па мясцовым тэлебачанні Дудаеў заклікаў насельніцтва ўзняцца на барацьбу з захопнікамі, ён таксама аб'явіў мабілізацыю ўзброеных сіл.

Былы прэзідэнт СССР М. Гарбачоў заявіў, што яму, як ён і разлічваў, за 10 гадоў удалося змяніць курс СССР. Ён абверг сцвярджэнні аб тым, што палітыка перабудовы пачалася без распрацоўкі папярэдняй праграмы. На першым яе этапе, як заявіў Гарбачоў, ён імкнуўся зняць вастрыню сацыяльна-эканамічных праблем. Але ў 1987 годзе партыйна-дзяржаўная наменклатура стала аказваць упартае процідзеянне кардынальным пераменам. Гэтыя рэформы разбуралі сістэму, і сістэма пачала сябе абараняць. Гэта быў канец рэвалюцыі зверху. А Расія, каб пазбавіцца ад цэнтра, ахвяравала Саюзам ССР.

Праваахоўная арганізацыя «Міжнародная амністыя» заявіла, што Турцыя не выканала сваіх абяцанняў у галіне правоў чалавека. Там працягваюцца, як сцвярджаецца ў дакладзе «Міжнароднай амністыі», палітычныя забойствы і катаванні зняволеных. Паводле даных арганізацыі, за апошнія 12 месяцаў больш за 100 журналістаў, мясцовых палітычных дзеячаў загінулі пры загадкавых акалічнасцях. Большая частка гэтых ахвяр падверглася затрыманню і катаванням паліцыяй.

Лаўрэат Нобелеўскай прэміі міру Візель заявіў, што канцлер ФРГ Коль часткова нясе адказнасць за рост расізму і антысемітызму ў Германіі. Коль, на думку Візеля, садзейнічаў стварэнню атмасферы, якая дазволіла неанацыстам разгарнуць процідзеянне іншаземцам.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

БЕЛАРУСКА-ЛАТВІЙСКАЯ ВЫТВОРЧА-КАМЕРЦЫЙНАЯ ФІРМА «ЛІДЗІЯ»

працягвае рэалізацыю са складоў г. Ліда
ВІБРАСТАНКОЎ ВС-1 ПА ВЫРАБУ СЦЕНАВЫХ БЛОКАЎ.

Прадукцыйнасць — 1000 блокаў за змену.

КІРАЎНІКІ КАЛГАСАЎ, САЎГАСАЎ, УЛАДАЛЬНІКІ ФЕРМЕРСКІХ ГАСПАДАРАК!
СПЯШАЙЦЕСЯ!
У ГЭТЫМ ГОДЗЕ МОЖНА КУПІЦЬ ЗНАЧНА ТАННЕЙ, ЧЫМ У НАСТУПНЫМ!

Цана станка: 25 тысяч рублёў — безнаяўны разлік, 23 тысячы рублёў — наяўнымі.

ТЭЛ. у г. ЛІДЗЕ: 2-73-21, 2-86-31 (УДЗЕНЬ); 3-44-37 (ВЕЧАРАМ).

РЫБАЦКІЯ ЗГАДКІ

Галоўнае ў вудзе — лёска

да 99%
да 98%
да 85%
да 95%
да 87%
да 87%
да 79%
да 79%
да 79%

Спецыялісты даволі дакладна падлічылі, які працэнт моцы захоўвае лёска ў тых ці іншых вузлах. Выкарыстоўваючы гэтыя звесткі, можна выбраць спосаб завязвання вузлоў. (Мал.)

***

Вытворцы лёскі з заходніх краін раяць захоўваць яе калі не ў халадзільніку, дык хоць бы ў цёмным халаднаватым месцы.

***

Тым, хто займаецца лоўляй буйной рыбы, карысна мяняць лёску ад двух да чатырох разоў на сезон, паколькі пры вялікай нагрузцы яна страчвае да 25 працэнтаў моцы.

***

Нельга карыстацца «карабінчыкамі», якія зроблены з дроту менш тонкага, чым лёска.

***

40—50 метраў спінінгавай лёскі распускаюць на ўсю даўжыню па зямлі і, ідучы ад катушкі да свабоднага канца, праціраюць жылку кавалачкам ваты, намочаным у бензіне. Робяць гэта два-тры разы запар. Такая «хімчыстка» ліквідуе матавы налёт, які пагаршае слізганне ў прапускных кольцах і зніжае дальнасць закіду.

***

Вопытныя спінінгісты раяць перад кожнай рыбалкай абразаць 1,5 метра на канцы лёскі. Гэтыя метры бываюць самыя зношаныя і старыя.

***

Афарбоўку лёсцы прыдаюць не толькі для маскіроўкі. Фарбавальнікі павышаюць яе даўгавечнасць, засцерагаюць ад уздзеяння сонечнага святла, якое разбурае лёску.

ХАТНІЯ НАРЫХТОЎКІ

Старая страва — на новы лад

Вазьміце адзін—два вялікія качаны (3—4 кг). «Распраніце» іх — здыміце лісце. Вострым нажом зрэжце пражылкі. Раскладзіце гатовае лісце на стале на паўдня падвяліцца.

Потым згортвайце па 1—2 лісты ў рулончык і тонкім вострым нажом наразайце ўпоперак як мага танчэй (не больш за 4 мм). Не бойцеся, гэта не зойме шмат часу.

Натрыце на буйной тарцы 300—400 г морквы, складзіце ў тазік, перамяшайце з капустай. Шчыльна запоўніце масай 4—5 літровую каструлю, але не да краёў. Прыгатуйце расол: 2 сталовыя лыжкі буйной солі растварыце ў літры цёплай вады. Заліце капусту даверху, пастаўце ў цяпло. Груз не патрэбен.

На другі ці трэці дзень праткніце яе ў некалькіх месцах палачкай. На трэці дзень зліце расол і растварыце ў ім 1,5 сталовай лыжкі цукровага пяску (на літр расолу). Калі хочаце, дадайце 3—5 кропель кропнага і 2—3 кроплі лаўровага масла. Ніжнія слаі капусты перамясціце наверх, верхнія — уніз, заліце новым расолам.

Няхай пастаіць яшчэ суткі ў цяпле, а потым стаўце яе на холад: на балкон, у халадзільнік.

Парады на ўсякі выпадак

Абламаны ў цяжкадасягальным месцы алюмініевы провад можна падоўжыць. На кавалак дроту некалькі меншага дыяметра, чым абламаны провад, шчыльна намотваюць віткамі падаўжальнік — таксама з алюмінію. Потым атрыманую спіраль, як гайку, накручваюць на канец абарванага проваду. Месца спалучэння ізалююць.

***

Нажывіць і закруціць пад вуглом шрубу ў дрэва і асабліва ў гуму не так проста. Замацуйце спачатку шрубу ў патрэбным становішчы пластылінам і ўжо пасля гэтага нажывіце лёгкім ударам малатка.

***

Калі рэжаце гуму, змазвайце лязо нажа мылам: і рэзаць будзе лягчэй, і краі атрымаюцца роўныя.

***

Зацiскное колца для поліэтыленавага мяшочка можна зрабіць з пластмасавага корка, выразаўшы ў яго донцы невялікую дзірку.

***

Адбітую эмаль ванны можна аднавіць. Пашкоджаную паверхню ачышчаюць наждачнай паперай і бензінам, прасушваюць. Цяпер накладваюць тонкі слой клею БФ-2, дадаюць сухія бялілы. Гэту сумесь наносяць пэндзлем на пашкоджаную паверхню некалькі разоў (праз гадзіну) да той пары, пакуль таўшчыня слоя не зраўнуецца з таўшчынёй непашкоджанай эмалі.

ХАТНЯЯ МАЙСТЭРНЯ

Як саткаць малюнак

Асабліва цікавая гэта праца для дзяцей. Яны могуць саткаць малюнак па ўласным эскізе.

Эскіз (ён павінен быць простым) выконваецца на паперы ў клетку, кладзецца на фанеру. Па верхняй і ніжняй межах контуру ўбіваюцца цвікі. Колькасць цвікоў зверху і знізу павінна быць аднолькавай. Паміж цвікамі нацягваецца нясучая нітка: спачатку яна мацуецца за першы цвік у верхнім радзе, потым чапляецца за суадносны цвік у ніжнім радзе, потым — зноў за верхні і г. д. Пасля гэтага на аснове з рознакаляровых рэшткаў пражы робіцца малюнак. Выкарыстоўваецца цыравальная іголка і тая ж тэхніка, што і пры цыраванні панчох: іголка з ніткай прасоўваецца пад першы рад нясучай ніткі, перакідваецца праз другі, зноў прасоўваецца пад наступны і г. д. Новы рад — наадварот. Калі малюнак гатовы, ён здымаецца з асновы, яго можна ўставіць у рамку ці выкарыстаць як аплікацыю.

ПРАГРАМА ТЭЛЕ-ПЕРАДАЧ

16 лістапада, ПАНЯДЗЕЛАК

Беларускае тэлебачанне

16.30. Прыродазнаўства. 3-ці клас.
16.50. Экран дзіцячага фільма. «Мама, я жывы!»
18.00. Дак. фільмы «Нязгаснае ззянне фарбаў», «Дзевяты вал».
18.50. Накцюрн (фонд).
19.00. Абласныя навіны (Брэст).
19.10. «Вобраз». Літаратурны часопіс.
20.10. «Радасная душа». Фільм-канцэрт.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. «Лёгкі хлеб». Мастацкі фільм.
21.45. Спартыўны тэлекур'ер.
22.05. Каралеўскае паляванне. Шоў-казіно.
23.05. НІКа.
23.20. Адкрыццё Дзён фізіка.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. Паглядзі, паслухай...
8.40. Мультфільм.
9.00. «У Старачаркаскую на свята». Дак. фільм.
9.20. Пад знакам «пі».
10.10. Новае пакаленне выбірае.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлеміксt.
15.15. «На цёплай зямлі». Дак. фільм.
15.25. «Пчала Мая».
15.50. Новыя імёны.
16.30. НЭП.
17.00. Навіны.
17.20. Зорная гадзіна.
18.00. Футбольны агляд.
18.25. Мастацкі фільм «Шчырасць Іаана Першадрукара». 2-я серыя.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Дробязі жыцця». 7-я серыя «Страх».
21.10. Бамонд.
21.25. Аднак.
21.40. Сітуацыя. Новая Югаславія.
22.00. Вагон 03.
22.40. Мы.
22.50. Яўгенік і...
23.00. Навіны.
23.20. Біш-бош.
24.00. «Вечны муж». Мастацкі фільм. 1-я і 2-я серыі.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. «Карупцыя».
8.50. Сола для голасу і гітары.
9.05. «Бурда модэн» прапануе...
9.35. Майстры. Скульптар А. Комаў.
10.20. Паўднёвая Карэя. З мінулага ў будучае.
11.00. «Свецік». Мастацкі фільм.
12.15. Рэтра. «Пявучыя гітары».
12.35. Т. Ін. Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Вуснамі дзіцяці.
15.30. Казырная дама.
16.00. Там-там-навіны.
16.15. «Акно».
16.45. Панове-таварышы.
17.00. «Давайце разбяромся».
17.10. Настальгічныя вячоркі.
17.40. «Двайная пастка». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. «Двайная пастка». Мастацкі фільм. 2-я серыя.
20.30. Трэцім будзеш? У гасцях у пісьменнікаў А. Кабакова і М. Мішына прэзідэнт «Кінатаўра» Марк Рудзінштэйн.
21.00. Без рэтушы.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. На сесіі ВС Расіі.
23.00. Крымінальныя паведамленні.
23.10. Тэма з варыяцыямі. «Дом сяброў».

17 лістапада, АЎТОРАК

Беларускае тэлебачанне

8.45. «Вузельчыкі памяці». Кінанарыс.
9.00. Прыродазнаўства 3-ці клас.
9.20. «Смерць у кіно». Мастацкі фільм.
10.35. «Перыкола». Музычны фільм.
12.00. Ад сэрца да сэрца. Тэлемарафон. Дабрачынная акцыя ў фонд будаўніцтва рэабілітацыйнага цэнтра інвалідаў па зроку.
18.00. «Галасы». Дак. фільм.
18.10. «Творчая група праграмы «Тры кіты» ў Капыльскім раёне».
19.00. Абласныя навіны (Віцебск).
19.10. Прыватызацыя ў рэспубліцы: першыя вынікі і магчымасці. Прамая лінія.
20.10. Хакей. Кубак МХЛ. «Дынама» (Мінск) — «Рыгас Старс» (Рыга).
20.45. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
22.05. Мост; «НІКа».
22.20. «Смерць у кіно». Мастацкі фільм.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. Футбольны агляд.
9.35. Брэйн рынг.
10.25. «Дробязі жыцця». 7-я серыя «Страх».
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Вечны муж». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
12.40. «Крызіс». Мастацкі фільм (Венгрыя).
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Дзелавы веснік.
14.45. Выступленне групы ансамбля «Сонечны дзень».
15.00. «Пчала Мая».
15.50. «Таленты і паклоннікі».
17.00. Навіны.
17.25. «Астанкіна» прадстаўляе.
18.00. «Багатыя таксама плачуць».
18.45. Мініяцюра.
19.00. Тэма.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Шчырасць Іаана Першадрукара». 3-я серыя.
21.45. Ваеннае рэвю.
22.15. Фестываль відэакліпаў «Пакаленне-92». У перапынку (23.00) — Навіны.
23.50. Песні і рамансы Я. Фрэнкеля на вершы К. Ваншэнкіна.
0.40. «Крызіс». Мастацкі фільм.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Без рэтушы.
8.50. «Сябры нашы, кошкі».
9.05. «Масква — Берлін. Поезд у новы семестр».
9.35. «Монстр». (Расія—ЗША). Фільм 1-ы. «Сталін і ўлада».
10.30. Настальгічныя вячоркі.
11.00. «Транссібірскі экспрэс». Мастацкі фільм.
12.35. Т. Ін. Ка
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. «Бадабокі». Праграма для дашкольнікаў (Францыя).
15.50. Мульці-пульці.
16.00. Там-там-навіны.
16.15. «Еўропа — Азія».
17.00. Гадзіншчык.
17.30. Парламенцкі веснік.
17.45. Хрыстос і Антыхрыст.
18.30. Новае імя. Аляксандр Шаганаў.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. «Санта-Барбара».
20.15. Плён асветы. «На Карпаўцы».
21.00. «На свяце чужым пахмелле».
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. На сесіі ВС Расіі.
23.00. Сола на падарунках.

18 лістапада, СЕРАДА

Беларускае тэлебачанне

8.45. «Сігулдэны». Фільм-канцэрт.
9.00. Беларуская літаратура. 9-ы клас.
9.40. «Востраў загінуўшых караблёў». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
10.45. «Вобраз». Літаратурны часопіс.
16.30. «Усе мышы любяць сыр». Спектакль Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра.
17.40. «Давай мяняцца», «Дзядулева дудачка». Мультфільмы.
18.00. Дак фільм «Жылі-былі людзі...»
18.20. Вучымся бізнесу. Як стаць прадпрымальнікам?
18.50. Накцюрн.
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. «Пяць зорак». Тэле-гульня.
19.55. Шануйце песні свае. Народная спявачка М. Мялешка з Гродзенскай вобласці.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. «Рыцары неба». Мастацкі фільм (Францыя). 1-я серыя.
21.55. НІКа.
22.20. «Пакуль гарыць свечка...» Паводле вершаў М. Цвятаевай; НІКа; Л. Бетховен. Сімфонія № 7. Выконвае сімфанічны аркестр Беларускай акадэміі музыкі.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.50. Мультфільмы «Казка ў казцы». «Аднойчы ў пустыні».
10.10. «Малітва за Айчыну». дак. фільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Вечны муж». Мастацкі фільм. 2-я серыя.
12.35. Мультфільм «Стары аўтамабіль».
12.40. «Не сышліся характарамі». Мастацкі фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлеміксt.
15.15. «Пчала Мая».
16.05. Дадатак да праграмы «Рок-урок».
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.25. «Астанкіна» прадстаўляе.
18.00. «Багатыя таксама плачуць».
18.45. Тэатр плюс ТБ.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. «Шчырасць Іаана Першадрукара». 4-я серыя.
21.40. Праграма У. Малчанава «Успамін».
23.00. Навіны.
23.25. Радыё «Труба».
23.55. «Цунамі». Дак. фільм.
0.55. «Не сышліся характарамі». Мастацкі фільм.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. «На свяце чужым пахмелле».
8.50. Мульці-пульці. «Дажджлівая гісторыя».
9.00. «Ад сэрца да сэрца».
9.15. «Монстр». (Расія — ЗША). Фільм 2-гі «Тайная паліцыя Іосіфа Сталіна».
10.00. Новае імя. Аляксандр Шаганаў.
10.15. Плён асветы. «На Карпаўцы».
11.00. «Санта-Барбара».
11.50. Мульці-пульці.
12.00. Адкрыты свет. «Аман. Легенды і будні».
12.35. Т. Ін. Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Бізнес: новыя імёны.
15.15. Сочы. Бархатны сезон.
15.45. Абмеркаванне аўстрыйскага тэлефільма «Сям'я Смірновых». Як жыць далей?»
16.00. Там-там-навіны.
16.15. Далёкі Усход.
17.00. Хрысціянская праграма «Джоні».
17.30. «Давайце разбяромся».
17.45. «Мастацтва належыць народу». Дак. фільм.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. «Санта-Барбара».
20.15. «А, Б і гэтак далей». Мультфільм для дарослых.
20.20. Фарс-мажор.
20.50. Крымінальныя паведамленні.
21.00. «Монстр». (Расія — ЗША). Фільм 3-ці «Сталін: кантроль над розумамі і душамі».
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. На сесіі ВС Расіі.
23.00. Экзотыка.

19 лістапада, ЧАЦВЕР

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Востраў загінуўшых караблёў». Мастацкі фільм. 2-я серыя.
9.55. «Ханума». Фільм-спектакль.
16.30. Беларуская літаратура. 11-ы клас.
17.05. «Нязнайка ў Сонечным горадзе». Мультфільмы.
18.00. Дак. фільмы «Сайгакі», «Як справы, запаведнік», «Маржы».
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце мае пісьмо...
19.15. Як пачаць уласную справу. Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.45. Тыдзень беларускага ўрада.
20.10. Хакей. Кубак МХЛ. «Дынама» (Мінск) — СКА (Санкт-Пецярбург).
20.50. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Творчае маладзёжнае аб'яднанне «Крок» прадстаўляе...
23.00. НІКа.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.50. Канцэрт ансамбля яўрэйскай музыкі «Сімха».
10.20. ...Да 16 і старэйшым.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Дзіўныя дарослыя». Мастацкі фільм.
12.35. «Страціўшы памяць з Каленьё». Мастацкі фільм (Італія).
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлеміксt.
15.10. Блакнот.
15.15. «Пчала Мая».
16.05. «440 герц».
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.20. ...Да 16 і старэйшым.
18.00. «Багатыя таксама плачуць».
18.45. Кінапанарама.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Лато «Мільён».
21.15. «Шчырасць Іаана Першадрукара». 5-я серыя.
22.30. Чорная скрыня.
23.00. Навіны.
23.25. А. Скрабін. Першая сімфонія.
0.15. «Каб свечка не пагасла». Памяці Л. М. Гумілёва.
0.50. «Страціўшы памяць з Каленьё». Мастацкі фільм. (Італія)

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. «Монстр». (Расія — ЗША). Фільм 3-ці «Сталін: кантроль над розумамі і душамі».
8.45. Вольны час.
9.00. «Абзац».
9.30. Непазнаны Сусвет.
10.00. Экзотыка.
11.00. «Санта-Барбара».
11.50. Пілігрым.
12.35. Т. Ін. Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Вучыцца рынку.
15.30. Студыя «Рост». «Музычныя прыгоды».
16.00. Там-там-навіны.
16.15. Панарама прыватызацыі
17.00. Кіпрас Мажэйка. Рэпартажы з НАТО.
17.30. Парламенцкі веснік.
17.45. Дж. Сэлінджэр. «Лапарасціпа». Тэлеспектакль.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. «Санта-Барбара».
20.15. У свеце аўта- і матаспорту.
20.45. Спецыяльны камерцыйны веснік.
21.00. На палітычным Алімпе.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. На сесіі ВС Расіі.
23.00. Арт-абстрэл.

20 лістапада, ПЯТНІЦА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Сямейныя вечары». Кінанарыс.
9.00. Беларуская літаратура. 11-ы клас.
9.35. Кінанастальгія. «Пуцёўка ў жыццё».
11.10. «Руская фантазія». Фільм-канцэрт.
16.30. «Гэты нягоднік Сідараў». Мастацкі фільм.
17.35. Без пяці 18.
18.05. Зімоўка дойнага статка. Перадача з Гродна.
18.25. «Туга». Кінанарыс.
18.40. Абласныя навіны (Магілёў).
18.50. Адкрыццё фестывалю «Беларуская музычная восень».
19.50. Баскетбол. РТІ (Мінск) — «Атлетас» (Каўнас). 2-гі тайм.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. «Рыцары неба». Мастацкі фільм (Францыя). 2-я серыя.
22.05. НІКа.
22.25. Адкрыццё фестывалю Беларуская музычная восень». 2-е аддзяленне.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. Кідзі-відзі.
8.35. «Багатыя таксама плачуць».
9.20. «У краіне нявывучаных урокаў». Мультфільм.
9.40. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
10.30. Амерыка з М. Таратутам.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Любачка». Мастацкі фільм.
12.30. «Мядзведзь — ліпавая нага». Мультфільм.
12.35. «Патрэбныя людзі». Мастацкі фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Брыдж.
14.50. Бізнес-клас.
15.10. «Пчала Мая».
15.55. Маленькі канцэрт.
16.10. Цэнтр.
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.25. «Сям'я Прале».
17.50. Чалавек і закон.
18.20. Амерыка з М. Таратутам.
18.50. Поле цудаў.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Мастацкі фільм «Да шаленства» (ЗША).
22.30. Музычная мазаіка.
23.00. Навіны.
23.25. «Інтэрдзяўчынка». Мастацкі фільм.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. На палітычным Алімпе.
8.50. «ТБ-атэлье».
9.05. Кіпрас Мажэйка. Рэпартажы з НАТО.
9.35. Арт-абстрэл.
10.30. Вінілавыя джунглі.
11.00. «Санта-Барбара».
11.50. Вечары ў доме Гогаля.
12.35. Т. Ін. Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. Студыя «Рост». «15-гадовы капітан».
16.00. Там-там-навіны.
16.15. «Лірыка на фоне італьянскага доміка».
17.00. М-трэст.
17.15. Мегаполіс.
17.45. «Дзікі Джэк». 3-я серыя.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. Мастацкі фільм «Пакідаючы — пакідай». Кінограф.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. На сесіі ВС Расіі.
23.00. «К-2» прадстаўляе: «Ню».
23.30. Лясы.

21 лістапада, СУБОТА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Мудрамер». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
9.50. «Асенні матыў». Кінанарыс.
10.00. «Бярэсце». Літаратурна-публіцыстычная праграма.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Ега ў нашым жыцці. Перадача 1-я.
11.45. Дак. фільмы.
12.05. І. Кальман. «Сільва». Спектакль.
15.05. Рэспубліканскі чэмпіянат спартыўных танцаў.
16.20. Паміж намі, жанчынамі. Паліна, Іра і Людміла.
17.10. У стылі рэтра.
17.40. Рэклама.
17.45. Справы вайсковыя. Віцебская паветрана-дэсантная дывізія: гісторыя, сучаснасць, перспектывы.
18.30. Закрыццё ІІ Міжнароднага фестывалю «Адраджэнне Беларускай капэлы». Частка 1-я.
19.10. Мультфільм.
19.25. «Аблачына-самабранка». Удзельнічаюць народны паэт Беларусі Р. Барадулін і народны пісьменнік Беларусі В. Быкаў.
19.55. Беларускія музычныя весткі.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. «Сінема» прадстаўляе: мастацкі фільм «Далёкія шатры» (Англія).
23.05. НІКа.
23.25. Канцэрт украінскага рок-спевака А. Цішчанкі.

Канал «Астанкіна»

6.00. Навіны.
6.20. Ранішняя гімнастыка.
6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. Спорт-шанц.
8.00. Шматсерыйны мультфільм «Бамсі» (Швецыя).
8.25. Экалагічны агляд.
8.40. НЛА: неаб'яўлены візіт.
9.10. Аўтограф па суботах.
9.40. Тэхнадром.
9.50. Медыцына для цябе.
10.30. Ахоўная грамата.
11.00. Справа.
11.10. Палітра.
11.40. Фільмы нашай памяці. «Аповесць аб першым каханні».
13.20. Мультфільм.
13.30. «Свабода выбару». Перадача 1-я «Улада рынку».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Шахматы без граніц.
15.35. «Змова. Тайна гібелі Джона Кенэдзі».
16.20. У свеце жывёл.
17.10. Чырвоны квадрат.
17.50. Мультфільм «Дракуліта-вампіраня» (Францыя).
18.15. Фільмы А. Міндадзе і В. Абдрашытава. «Спынюся цягнік».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Брэйн рынг.
21.30. Пад знакам задыяка. Скарпіён.
23.00. Навіны.
23.20. «Снабачанне».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.30. «Звон». Фестываль пера звону ў Яраслаўлі.
8.00. «Размовы папросту». Перадача 1-я.
8.30. Праграма «03».
9.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
10.15. «Як жыць будзем?»
11.00. «Фініст — Ясны Сокал». Мастацкі фільм.
12.15. «Дом майстра, ці Фартуна доктара Дапертута».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. Зігзаг удачы.
14.20. Пілігрым.
15.05. «Бурда модэн» прапануе...
15.35. Непазнаны Сусвет.
16.05. Футбол без граніц.
17.00. Залатая шпора.
17.30. Парламенцкі веснік.
17.45. Вуснамі дзіцяці.
18.15. Маскі-шоў.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.20. «Пейзаж з мэбляй». Мастацкі фільм.
20.50. «Прытча аб рамонках». Мультфільм для дарослых.
21.00. Зусім сакрэтна.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Асарці.
23.00. Праграма «А».
23.30. Ад лібітум.
24.00. «Завяшчанне прафесара Доўэля». Мастацкі фільм.

22 лістапада, НЯДЗЕЛЯ

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Мудрамер». 2-я серыя.
9.50. Як захаваць зрок дзіцяці. Перадача 3-я.
10.05. «Сівой даўніны покліч». «Бухара». Прадстаўляюць тэлежурналісты Узбекістана.
10.25. Ега ў нашым жыцці. Перадача 2-я.
11.00. «Вар'яцкае жыццё». Тэлеспектакль.
13.00. Дзіцячая тэлефілармонія. «Бенджамін Брытэн у Вілейцы».
13.15. «Па дарозе з воблакамі». Мультфільм.
13.25. Творчыя партрэты. Пісьменнік Пятрусь Макаль.
14.30. Пра шахматы і шахматыстаў.
15.05. Алімпійскі сілуэт.
15.35. «Суперкніга».
16.10. Г. Гарэлава. Кантата «У год сусветнага пажару».
16.50. «У нядзелю з Фігляй-Мігляй». Забаўляльная перадача.
17.05. «Адлучэнне». Дак. фільм.
17.35. Закрыццё ІІ Міжнароднага фестывалю «Адраджэнне Беларускай капэлы». Частка 2-я.
18.20. Мультфільм.
18.35. «Падарожжа па Амерыцы». Перадача 3-я «Лас Вегас».
19.00. Абрад «Уваходзіны» ў выкананні фальклорных калектываў Стaрадарожскага раёна.
20.00. Панарама.
20.25. «Мінск асенні». Кіназамалёўка.
20.40. Калыханка.
21.00. Студыя «Тэлесябрына». Пепсі-топ-20.
21.45. «Сінема» прадстаўляе: мастацкі фільм «Д'ябал і дзесяць запаведзяў» (Францыя).
23.45. Шоў-казіно.

Канал «Астанкіна»

6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Тыраж «Спортлато».
7.15. «Расстараўся заяц магнітафон».
7.30. Выступленне ансамбля «Быліна».
8.00. Аўтаспорт. Адкрыты чэмпіянат Германіі.
8.30. Дак. фільм «Куды стартуюць ракеты?..»
8.45. «Дэнвер — апошні з дыназаўраў» (Францыя).
9.15. Пакуль усе дома.
9.45. Ранішняя зорка.
10.35. Свет у вольны час.
11.15. «Прыгоды Чорнага Прыгажуна».
11.40. Марафон-15.
12.30. Мультфільм «Піф і Геркулес».
12.40. «Падводная адысея каманды Кусто».
13.30. «Дом на Валхонцы» Фільм 6-ы.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Дыялог у прамым эфіры.
15.00. Клуб падарожнікаў.
15.50. Народныя мелодыі.
16.00. Панарама.
16.40. Тэлелоцыя.
16.55. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.00. Праменад у Марыінскім.
19.00. Праграма «Ікс».
19.30. Мастацкі фільм «Францус».
20.45. Маскоўскі кіна-хіт-парад.
21.00. Вынікі.
21.45. Спартыўны уік-энд.
22.00. Пен-клуб.
23.00. Навіны.
23.25. Кальвар шоў.
0.10. «Любачка». Мастацкі фільм.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Мульці-пульці.
7.30. Свет спорту вачамі фірмы «Жылет».
8.00. «Баечкі».
8.30. «Навальніца 1812 года». Фільм 10-ы.
9.00. Наш сад.
9.30. «Прыгода ў каралеўстве». 13-я серыя.
10.00. Аты-баты...
10.30. Хочаце, верце...
11.00. Плаванне. Чэмпіянат Еўропы на спрынтэрскіх дыстанцыях.
11.40. «Дарэман» (Японія). 11-я серыя.
11.55. «500×500». Шахматны тэлемост Масква — Парыж.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. «Не высечы...» Вядучы У. Цвятаў.
13.35. Тэлегульня «Лога».
14.05. Паралельныя сусветы.
14.50. «Марыінскі тэатр у Метраполітэн-опера».
15.30. Белая варона.
16.55. Познер і Донах'ю.
17.25. «Час фартуны».
18.10. Клуб «Жоўтая падводная лодка».
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.20. Фестываль класічных фільмаў Галівуда.
21.00. «Монстр». (Расія—ЗША). Фільм 4-ы «Сталін супраць сялянства».
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Начны клуб Эс-Эн-Сі.
23.30. Плаванне. Чэмпіянат Еўропы на спрынтэрскіх дыстанцыях.

ЗАПРАГРАМУЙЦЕ СВАЁ ЗАЎТРА... Dainova Co Ltd

ТЭЛЕБАЧАННЕ

13 лістапада

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Рамэо і Юлія». Фрагмент з балета на музыку Г. Берліёза.
9.00. Выяўленчае мастацтва. 3-ці клас.
9.20. «Вяселле ў Малінаўцы». Мастацкі фільм.
16.30. «Дом з прывідамі». Мастацкі фільм з субцітрамі.
18.00. Дак. фільмы «Трава ля дома», «Фарбы зямлі роднай».
18.30. Рамансы Л. Абелевіча на вершы Ф. Цютчава.
19.00. Абласныя навіны (Магілёў).
19.10. Стэп. Кінанарыс.
19.20. Хакей. Зборная Беларусі —зборная Казахстана. У перапынку (19.55) — Калыханка.
20.55. «Фірма Пуумэ». Тэленарыс.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння — «Падарожжа па Амерыцы». Перадача 2-я; НІКа; «Вяселле ў Малінаўцы». Мастацкі фільм.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. Мультфільм.
9.25. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
11.20. «Угрум-рака». 4-я серыя «Крах».
12.35. «Дзень нараджэння ката Леапольда». Мультфільм.
12.45. «Святло ў акне». Мастацкі фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Брыдж.
14.50. Бізнес-клас.
15.10. «Пчала Мая».
16.00. Выступае сямейны ансамбль Нізамутдзінавых (Ташкент).
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.20. Вагон 03.
17.50. Ваеннае рэвю.
18.20. Чалавек і закон.
18.50. Поле цудаў.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Мастацкі фільм «Прыгаворaны».
22.15. ВІД прадстаўляе. Палітбюро.
22.50. Музагляд. У перапынку (23.00) — Навіны.
23.50. Чалавек тыдня.

Канал «Расія»

10.50. «Свежая заячына». Мультфільм (ЗША).
11.00. «Санта-Барбара».
11.50. «З любоўю да Чэхава».
12.35. Т. Ін. Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. «Як жывеш, Уфа?»
16.15. Тэніс. Кубак Крамля.
17.15. Там-там-навіны.
17.30. Як перазімаваць жыхару Поўначы.
17.45. «Дзікі Джэк». Мастацкі фільм. 2-я серыя.
18.35. «Брыдкі трус». Мультфільм (ЗША).
18.45. Свята кожны дзень.
19.25. «Вулачка». Мастацкі фільм.
20.50. Крымінальныя паведамленні.
21.00. «Монстр». (Расія — ЗША). Фільм 1-ы «Сталін і ўлада».
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Сёння ў ВС Расіі.
22.45. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.00. Тэніс. Кубак Крамля.
23.30. Вячэрні салон.

14 лістапада

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Забытыя рэчы». Мастацкі фільм.
10.00. Паказвае Віцебск. Музычная праграма.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Урокі здароўя. Ега ў нашым жыцці. Перадача 1-я.
11.45. У. Кандрусевіч. «Джулія». Спектакль Дзяржаўнага тэатра музычнай камеды Беларусі. Частка 1-я.
13.15. 20 мінут рэдактара.
13.35. Белпака першыя крокі. Экалогія і стварэнне ў Магілёве новых прадпрыемстваў.
13.55. «Знайсці сябе». Тэленарыс.
14.15. «Джулія». Частка 2-я.
15.25. Яшчэ раз пра дзяржаўную ўласнасць. На пытанні тэлегледачоў адказвае старшыня Вышэйшага гаспадарчага суда Беларусі У. В. Бойка.
16.05. Каляровая карусель. Конкурс дзіцячай творчасці ў Палацы прафсаюзаў г. Мінска.
17.05. Адраджэнне. Культурна-асветніцкая праграма.
17.50. Шанц. Шоў-гульня.
18.35. Да 925-годдзя Оршы. Частка 1-я.
19.20. «Адам, Энгельс і... поліэтыленавыя мяшочкі». Роздум пра лёс калгаса імя Энгельса Гарадоцкага раёна. Перадача 1-я.
19.50. Зямля пад белымі крыламі. Частка 2-я.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. «Сінема» прадстаўляе: мастацкі фільм «Імя ружы» (ФРГ, Італія, Францыя).
23.45. НІКа.
24.00. «Відзьма-нявідзьма». Навіны відэа-кіна-аўдыё.

Канал «Астанкіна»

6.00. Навіны.
6.20. Ранішняя гімнастыка.
6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. Спорт-шанц.
8.00. «Марафон-15» — малышам. Мультфільм «Бамсі» (Швецыя).
8.25. Дапамажы сабе сам.
9.05. Мультпамфлет. «Гістарычны эцюд».
9.10. Аўтограф па суботах.
9.40. Тэхнадром.
9.50. Відавочнае-неверагоднае.
10.20. Стыль.
10.50. Спявае фальклорнае трыо «Рамонак» (Мінск).
11.05. Справа.
11.35. Авіякасмічны салон.
11.50. Служэнне муз не цярпіць мітусні.
12.20. Музычны кіёск.
12.50. «Грэхападзенне, ці Пазнанне дабра і зла».
13.00. Дак. фільм «Няздзейсненая мара Мікалая Казакова» (Францыя). Фільм 4-ы.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Мастацкі фільм «Каралеўства крывых люстэркаў».
16.00. Мультпамфлет. «Аб з'явах і існаванні».
16.05. Чырвоны квадрат.
16.45. Мультфільм «Дракуліта-вампіраня» (Францыя).
17.10. Шчаслівы выпадак.
18.10. Фільмы А. Міндадзе і В. Абдрашытава. «Паляванне на ліс».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Бязмежны Разанаў».
22.10. Брава.
23.00. Навіны.
23.15. Мастацкі фільм «Сям'я ваўкалакаў».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Свет спорту вачамі фірмы «Жылет».
7.55. Паралелі. Дзіцячая студыя «Фартэ» працягвае жыць.
8.20. Рэформа-блюз.
8.55. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
10.10. Бумеранг.
10.55. Майстры. Скульптар А. Комаў.
11.40. Кар'ера.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. Тэніс. Кубак Крамля.
14.50. Пілігрым.
15.35. Казырная дама.
16.05. Футбол без граніц.
17.00. «К-2» прадстаўляе: «Абзац».
17.30. Парламенцкі веснік.
17.45. Вуснамі дзіцяці.
18.15. Зоркі Амерыкі.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.20. «Свецік». Мастацкі фільм.
20.35. Тэніс. Кубак Крамля.
21.00. Кантрасты.
21.40. Рэпарцёр.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Асарці.
23.00. Праграма «А».
23.30. Ад лібітум.
24.00. «След на зямлі».

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь,
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь,
калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220044, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91. Тэлефакс: 32-22-03.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 229.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ПАДКАЗКА СПРАВАВОДУ

Штэмпельная масціка

Штэмпельную падушку звычайна намочваюць спецыяльнай масцікай. Але яна не заўсёды бывае ў продажы. Замест яе звычайна выкарыстоўваюць фіялетавае чарніла. Аднак адбіткі на паперы спачатку атрымліваюцца занадта тлустымі, размазанымі, а потым падушка хутка высыхае, і адбіткі атрымліваюцца цьмянымі, невыразнымі. Між тым някепскую масціку можна зрабіць і самому.

◆ Для гэтага бярэцца звычайнае чарніла для аўтаручак або сухія фіялетавыя таблеткі для чарніла (таблеткі папярэдне трэба развесці ў прапорцыі, указанай у інструкцыі). Да гатовага чарніла дадаецца звычайная гліцэрына — 10—15 працэнтаў ад аб'ёму раствору. Гліцэрына (хоць і рэдка) бывае ў аптэках, магазінах гаспадарчых тавараў і парфумы. Гатовае чарніла, перш чым у яго дадаць гліцэрыну, рэкамендуецца крыху падсушыць, каб яно стала гусцейшым. І якасць штэмпельных адбіткаў будзе ўпаўне здавальняючай.

◆ Гліцэрыну дадаюць таксама ў фарбуючыя растворы для фламастараў і ў пасты самапішучых прыбораў. Чаму? Гліцэрына добра змешваецца з воднымі растворамі. І такія саставы высыхаюць намнога марудней.

◆ Гліцэрыну выкарыстоўваюць і для аднаўлення стужак пішучых машынак. Сучасныя лаўсанавыя стужкі вельмі трывалыя. Яны могуць вытрымаць 10—20 вытворчых цыклаў, калі іх намачыць чарнілам з 10—15-працэнтным дадаткам гліцэрыны (як і для штэмпельнай масцікі). Стужку кладуць у раствор, добра намочваюць, потым з дапамогай пінцэта кладуць на газетную паперу. Папера ўбірае ў сябе лішак чарніла. Стужку потым намотваюць на шпульку і шчыльна запакоўваюць у поліэтыленавую плёнку, каб фарба не высыхала.

701

НА ТУРЫСЦКАЙ СЦЕЖЦЫ

Для турыстаў, як вядома, кепскага надвор'я не бывае. Ідуць яны па дарогах і зараз, нягледзячы на восеньскі дождж і снег. Для пачынаючых вопытныя турысты прапаноўваюць зрабіць вось такую

накідку-тэнт

Робіцца яна з поліэтылену і засцерагае чалавека з рукзаком ад дажджу, а на стаянцы, калі яе расцягнуць за рагі, ператвараецца ў тэнт. Пад ім можна прыгатаваць ежу, адпачыць, распаліць агонь і ўпакаваць рукзак. З некалькіх такіх накідак можна зрабіць тэнт, пад якім можа схавацца вялікая група.

Лепш за ўсё накідку рабіць з малочна-белага ці каляровага поліэтылену. Па шырыні яна павінна быць такой, каб поўнасцю накрыць турыста з рукзаком, з невялікім перакрыццем наперадзе (прыкладна на 200 см па лініі верхняй тасьмы). Аптымальная даўжыня — на ўзроўні бёдраў (больш доўгая накідка будзе перашкаджаць пры хадзе, чапляцца за кусты). Для засцярогі ног ад дажджу лепш зрабіць чахлы-трубы з поліэтылену, прымацаваўшы іх тасьмой да пояса. Па краях накідку абшываюць капронавай тасьмой, пакідаючы на рагах свабодныя канцы для падвешвання тэнта. Акрамя таго, на ўзроўні грудзей і пояса прышываюць тасьму для завязак. Прышываюць яе пажадана капронавымі ніткамі на машынцы буйнымі шыўкамі (тасьма пры гэтым ляжыць на плёнцы пад лапкай машынкі). Швы з боку плёнкі і рагі неабходна заклеіць ліпкай стужкай шырынёй 30 ці 60 мм.

Капюшон накідкі фарміруецца з сярэдзіны яе верхняй часткі з дапамогай двух нашытых на тасьму гузікаў (верхняя — прыкладна на ўзроўні лба, ніжняя — пад падбародкам) і петляў (яны прапальваюцца паяльнікам). Прыведзеныя на малюнку памеры выкрайкі падыдуць для чалавека сярэдняга росту.

702

СМАЧНА ЕСЦІ!

Салаты з кансерваў

У мінулых выпусках «Хатняй энцыклапедыі» мы знаёмілі гаспадынь з рэцэптамі першых страў з кансерваў. Але прадукты з бляшанак і слоікаў можна з поспехам выкарыстоўваць і для прыгатавання салатаў. Вось некалькі рэцэптаў.

З буракоў і цыбулі: 1 слоік кансерваў, 1 селядзец, 1—2 ст. лыжкі маянэзу, 1 корань хрэну, 1—2 яйкі.

а) філе селядца дробна парубіць і змяшаць з кансерваваным салатам з буракоў і цыбулі, пасля чаго заправіць маянэзам.

б) ачысціць і пацерці на дробнай тарцы хрэн, змяшаць з кансервамі, пасыпаць дробна нарубленым вараным яйцом.

З марынаваных агуркоў з зялёным гарошкам: 2 агуркі, 1 цыбуліна, 100 г зялёнага гарошка, 2 ст. лыжкі алею, 1—2 зубкі часнаку, 1 ст. лыжку 3-працэнтнага воцату, 50 г таматнага соку, 30 г зялёнай цыбулі, соль, перац.

Рэпчатую цыбулю нарэзаць кольцамі, марынаваныя агуркі — кружкамі, парубіць зялёную цыбулю, дадаць зялёны гарошак (кансерваваны), алей, расцёрты з соллю часнок, перац, воцат і таматны сок. Добра перамяшаць.

«Пікантны»: 100 г квашанай капусты, 1 агурок, 1 яблык, 1 морква, 1 цыбуліна, 1—2 зубкі часнаку, 70—100 г маянэзу.

Капусту, пацёртыя на буйной цёрцы моркву, яблык, нарубленую цыбулю, расцёрты часнок, нарэзаны марынаваны агурок перамяшаць і заправіць маянэзам. Гэты салат можна выкарыстоўваць для начынкі фаршыраваных таматаў ці салодкага перца.

«Зімні»: 50 г капусты квашанай, 100 г грыбоў салёных, 1,5 цыбуліны, 1 ст. лыжку цукру, 4 ст. лыжкі алею.

Капусту і цыбулю парубіць. Грыбы памыць гатаванай халоднай вадой, пашынкаваць саломкай і, абсмажыўшы на працягу 5—7 хвілін, астудзіць. Усё перамяшаць, дадаць па смаку цукар і перац, выкласці ў салатнік і паліць алеем.

З зялёных агуркоў з часнаком: 2—3 агуркі, 2 яблыкі ці памідоры, 2 зубкі часнаку, 100 г маянэзу, 1—3 ст. лыжкі зяленіва пятрушкі ці сельдэрэю.

Агуркі, яблыкі (памідоры) нарэзаць кубікамі, часнок

703

расцерці. Усе прадукты змяшаць, заправіць маянэзам і пасыпаць зяленівам.

З гарнірных буракоў: 1 слоік кансерваў, 2—3 яблыкі ці 200 г белакачаннай капусты, цукар, соль, лімонная кіслата, смятана ці 2—3 ст. лыжкі алею.

а) гарнірныя буракі змяшаць з яблыкамі, парэзанымі кубікамі. Заправіць па смаку соллю, смятанай, дадаць зяленіва.

б) пашынкаваную капусту пасаліць, адціснуць і змяшаць з гарнірнымі буракамі. Заправіць па смаку соллю, цукрам, алеем і лімоннай кіслатой, якую трэба разбавіць у невялічкай колькасці заліўкі кансерваў.

Соль пад рукой

Чалавеку патрэбна няшмат солі, але без яе ніяк не абысціся.

Пачнём з посуду, якім даводзіцца карыстацца штодзённа. Ён выдатна адмываецца з дапамогай солі. Шклянкі, слоікі, кубкі праціраем соллю, а потым прапалоскваем чыстай вадой.

...Калі эмаль пацямнела, дабаўце ў ваду для мыцця буйной кухоннай солі. Солевым растворам добра ачышчаюцца закураныя паверхні.

...Каб эмаліраваная каструля служыла даўжэй, пракіпяціце ў новай каструлі падсоленую ваду (5 чайных лыжак солі на 1 літр вады).

...Калі страва ў каструлі прыгарэла, на вільготнае дно насыпце солі і пакіньце на некаторы час. Пасля гэтага каструля ачысціцца намнога хутчэй і лепш.

...Шкляны посуд лепш блішчыць, калі пасля мыцця апаласнуць яго вадой, у якую дабаўлены воцат ці соль, а потым чыстай вадой.

...Эмаліраваны посуд можна чысціць дробнай соллю, нанесенай на кавалачак вільготнай тканіны.

...Калі на патэльню перад смажаннем пасыпаць крыху солі, то тлушч будзе менш распырсквацца.

...Калі па патэльню перад смажаннем пасыпаць крыху солі, нагрэйце новую патэльню з тлушчам, а потым пратрыце яе буйной соллю.

...Сталовыя нажы добра наточацца, калі апусціць іх на паўгадзіны ў слабы раствор кухоннай солі.

...Нікеліраваныя краны ў ванным пакоі можна асвяжыць, калі працерці іх воцатам з соллю.

704